

UPPSALA
UNIVERSITET

INTRODUKTION TILL PROCESSRÄTTSU^ÄNDERVISNINGEN OCH PROCESSRÄTTEN

Henrik Bellander
Terminskurs 4 VT 2024

Disposition

- I. Överblick över processrättsundervisningen
- II. Överblick över processrätten?

I eftermiddag:

Metodföreläsning (Henrik Bellander/Magnus Gulliksson)

Processrättsundervisningen

17 föreläsningar:

Föreläsningar

- Främst ämnesintroducerande, vissa är mer kopplade till seminarier eller rättegångsspel
- Ett fåtal är kompletterande (där frågorna inte behandlas på seminarier)
- För de flesta föreläsningarna finns power-point el. dyl. som publiceras som pdf-fil på Studium (med undantag)
- En inspirationsföreläsning i samarbete med T3 och fördjupningskurser i sakrätt och civilprocessrätt (den 10 april)

Processrättsundervisningen

17 föreläsningar:

1 (minst) rättegångsbesök:

10 traditionella seminarier:

5 redovisningsseminarier:

2 fördjupningsseminarier:

Processrättsundervisningen

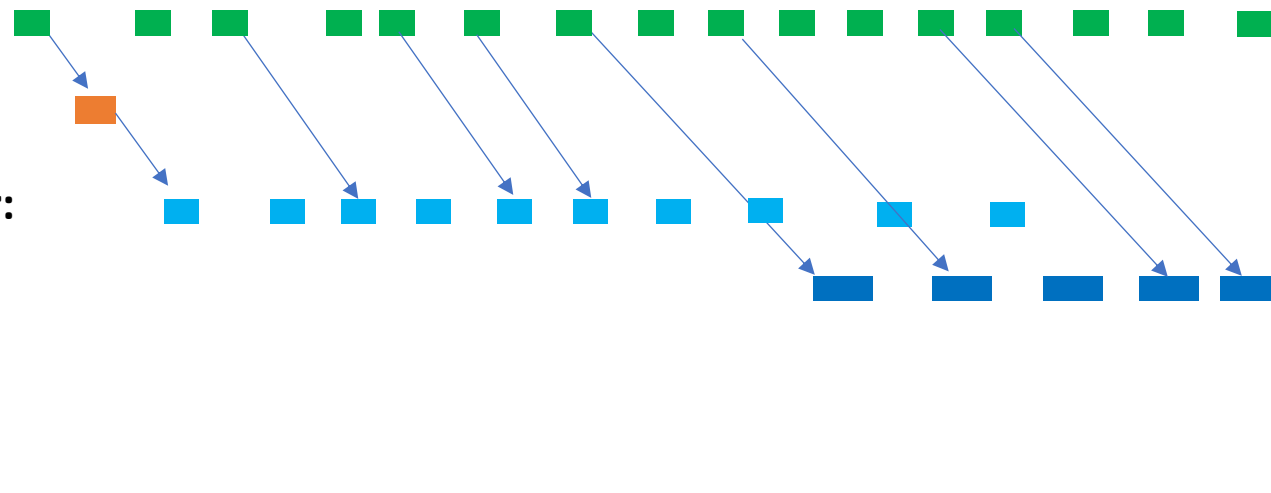
17 föreläsningar:

1 (minst) rättegångsbesök:

10 traditionella seminarier:

5 redovisningsseminarier:

2 fördjupningsseminarier:

Seminarier - generellt

- Från mer övergripande angreppssätt (PR 1-3) till fördjupningar/nedslag i mer specifika problem
- Första seminariet: Rättegångsseminarium med diskussion av rättegångsbesök och vissa grundprinciper
- Tio traditionella seminarier
- Fem seminarier är särskilda redovisningsseminarier med PM-uppgifter (senare halvan)
- Två integrerade seminarier (straffrätt och processrätt)
- "Uppsamlingsheat" den 15 maj.

Seminarier - generellt

- Basgruppsvis förberedelse av lösningsförslag till frågorna. Individuella förberedelser före basgruppsmöten.
- Lösningarna sällan det viktigaste, vägen dit är det centrala. Argumenten bakom? Alternativa förslag?
- **Lagtext (OK med egenutskriften) och material ska vara med på seminarierna!**
- **Anteckna!**

Redovisningsseminarier och PM

Processrättsundervisningen

17 föreläsningar:

1 (minst) rättegångsbesök:

10 traditionella seminarier:

5 redovisningsseminarier:

1 rättegångsspel:

2 fördjupningsseminarier:

Processrättsundervisningen

17 föreläsningar:

1 (minst) rättegångsbesök:

10 traditionella seminarier:

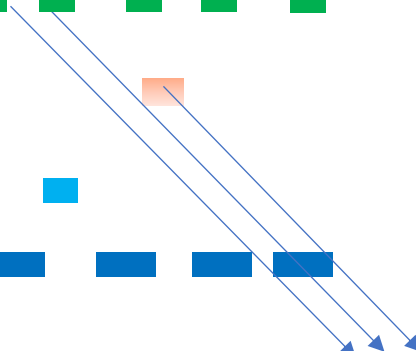
5 redovisningsseminarier:

1 rättegångsspel:

2 fördjupningsseminarier:

Rättegångsspel

- En brottmålsprocess där seminariegruppen agerar självständigt i olika roller (aktörer eller observatörer)
- Vissa föreläsningar av särskilt intresse för rättegångsspelen
- Fördelning av roller och publicering av material sker senare under terminen

Processrättsundervisningen

17 föreläsningar:

1 (minst) rättegångsbesök:

10 traditionella seminarier:

5 redovisningsseminarier:

1 rättegångsspel:

2 fördjupningsseminarier:

1 frågepanel:

Frågepanel

- Syfte: möjlighet att i kursens slutskede ställa frågor till en panel av kursens lärare, för att komplettera övriga undervisningsmoment
- Frågor till lärarpanelen ska ställas genom att de på förhand skickas per e-post.

Processrättsundervisningen

17 föreläsningar:

1 (minst) rättegångsbesök:

10 traditionella seminarier:

5 redovisningsseminarier:

1 rättegångsspel:

2 fördjupningsseminarier:

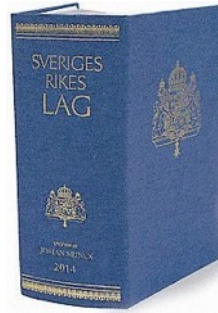
1 frågepanel:

Kurslitteraturen:

Kurslitteratur och kursmaterial

Lagtext
Aktuell lagtext

Kurslitteratur:

- Ekelöf m.fl.: **Rättegång I-V**, inkl. **Supplement**.
- Welamson & Munck, **Processen i hovrätt och HD, Rättegång VI**
- Heuman, **Specialprocess** (8 u.)

Kursmaterial

Materialkompendium i processrätt (OBS: VT 2024)

Processrättsundervisningen

17 föreläsningar:

1 (minst) rättegångsbesök:

10 traditionella seminarier:

5 redovisningsseminarier:

1 rättegångsspel:

2 fördjupningsseminarier:

1 frågepanel:

Kurslitteraturen:

Tentamen

- Kurslitteraturen är den främsta avgränsningen för vad som examineras. Dvs. inte begränsat till vad som behandlats på seminarier.

Processrättsundervisningen

16 föreläsningar:

1 (minst) rättegångsbesök:

10 traditionella seminarier:

5 redovisningsseminarier:

1 rättegångsspel:

2 fördjupningsseminarier:

1 frågepanel:

Kurslitteraturen:

Processrättsundervisningen

Tentamen

16 föreläsningar:

1 (minst) rättegångsbesök:

10 traditionella seminarier:

5 redovisningsseminarier:

1 rättegångsspel:

2 fördjupningsseminarier:

1 frågepanel:

Kurslitteraturen:

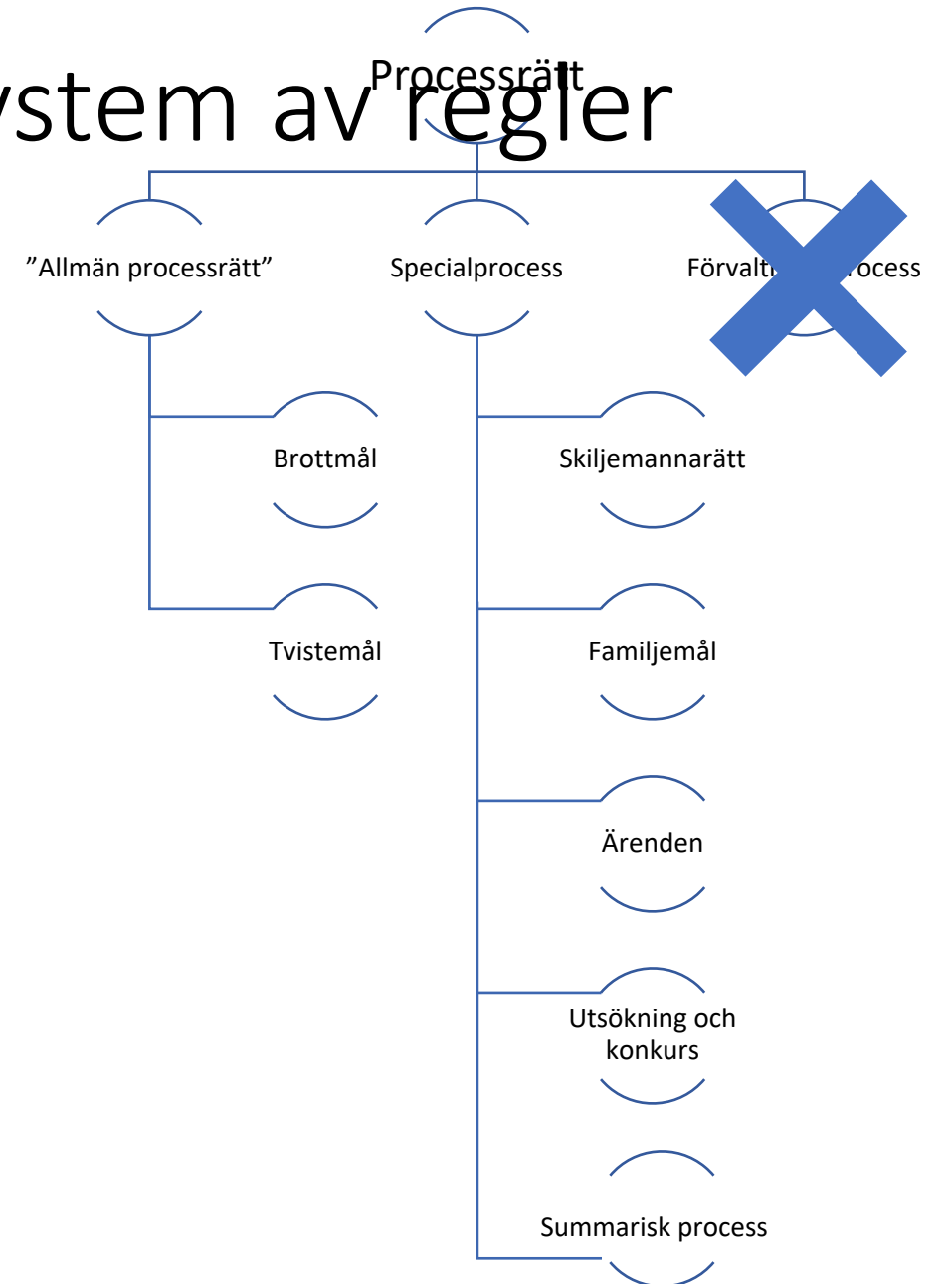
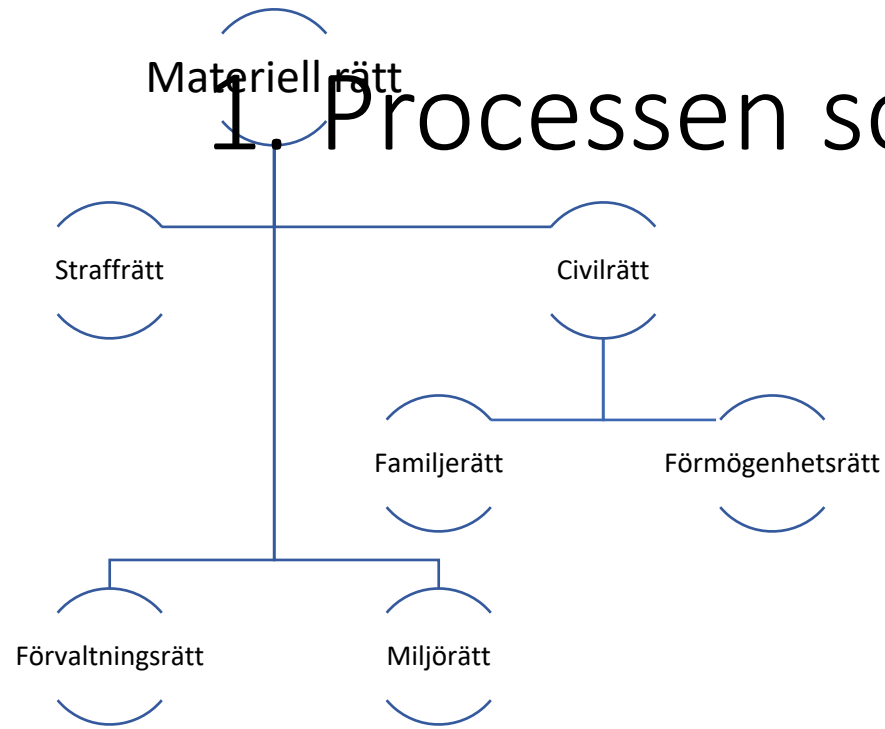
- 37 undervisningstillfällen
- Fördjupning i *vissa* processuella grundfrågor...
- Hur få en överblick? Vad kommer det att handla om?

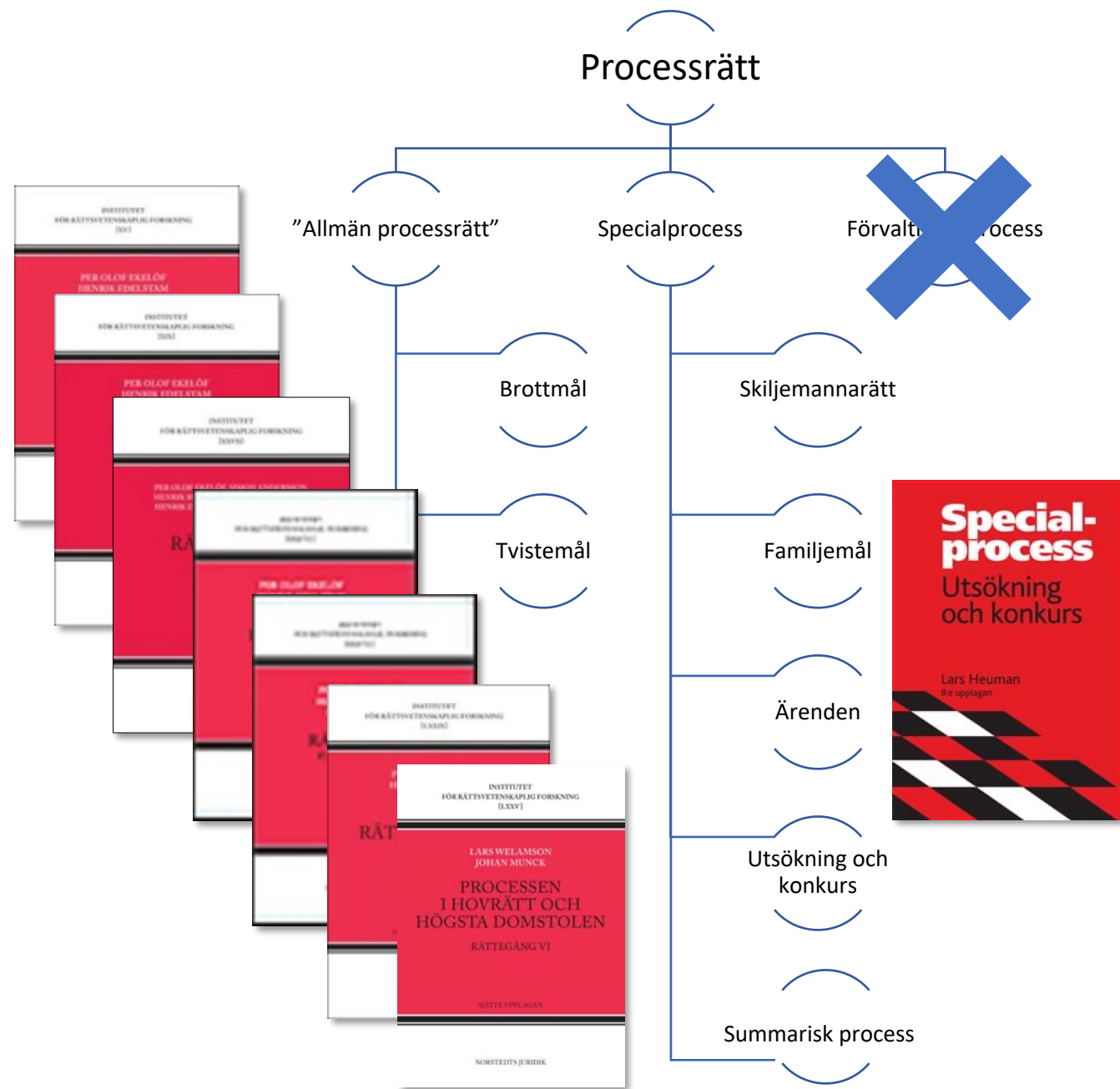
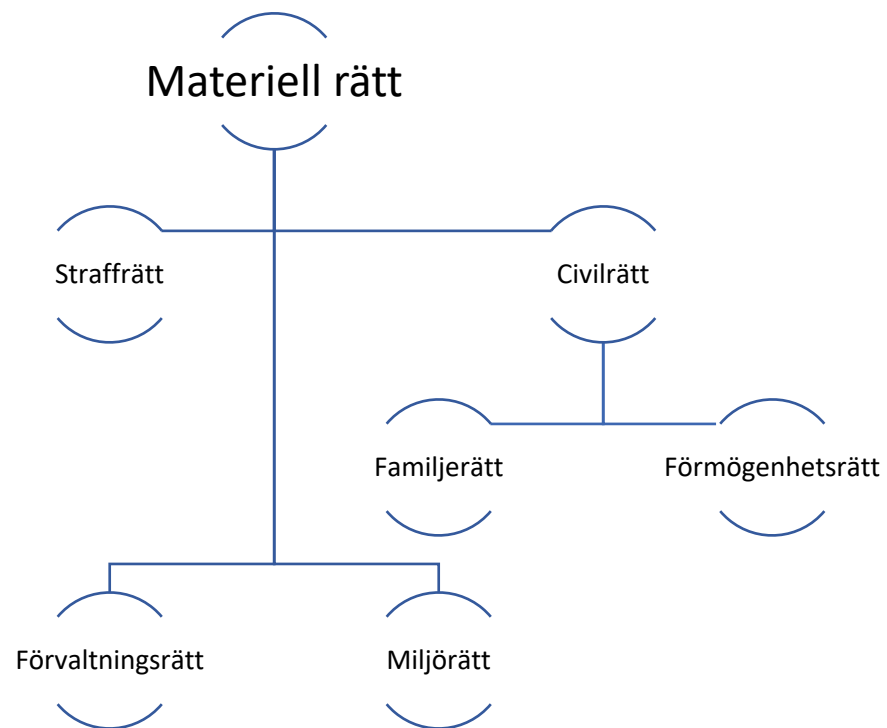
Del II – En överblick över processrätten?

Tre alternativa sätt att få överblick:

1. Processen som ett system av regler
2. Processen från materiell rätt till verkställighet – ”pusselbitarna”
3. Processen som ett flödesschema

1. Processen som ett system av regler

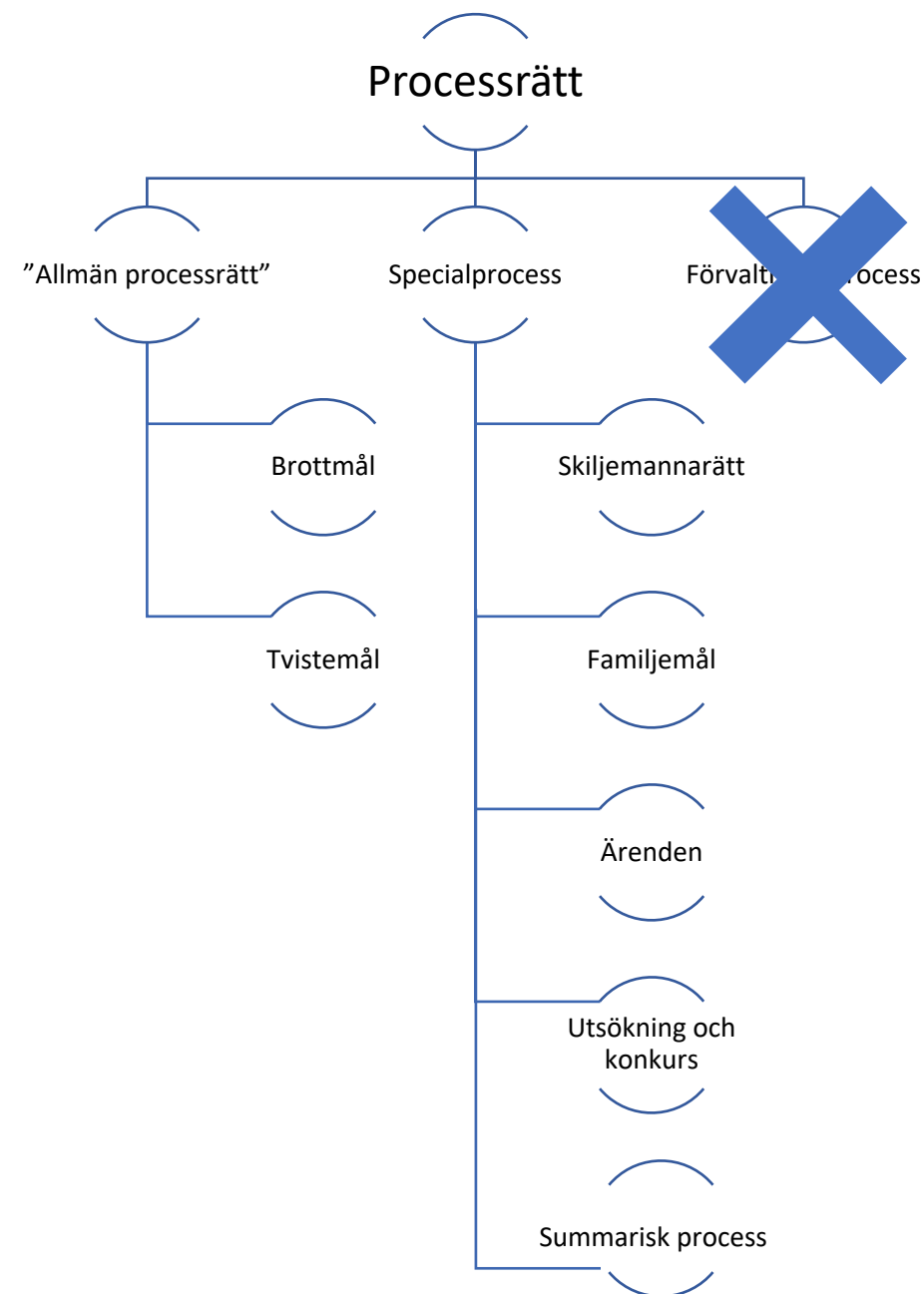

Materiell rätt

Allmän processrätt som processen enligt RB:

- I. Om **domstolsväsendet** (kap. 1–9)
- II. Om rättegången i **allmänhet** (kap. 10–34)
- III. Om **bevisning** (kap. 35–41)
- IV. Om rättegången i **underrätt** (kap. 42–48)
- V. Om rättegången i **hovrätt** (kap. 49–53)
- VI. Om rättegången i **HD** (kap. 54–57)
- VII. Om **särskilda rättsmedel** (kap. 58–59)

Materiell rätt

Processrätt

Allmän processrätt som processen enligt RB:

- I. Om **domstolsväsendet** (kap. 1–9) → Rättegång I
- II. Om rättegången i **allmänhet** (kap. 10–34) → Rättegång II och III
- III. Om **bevisning** (kap. 35–41) → Rättegång IV
- IV. Om rättegången i **underrätt** (kap. 42–48) → Rättegång V
- V. Om rättegången i **hovrätt** (kap. 49–53)
- VI. Om rättegången i **HD** (kap. 54–57)
- VII. Om **särskilda rättsmedel** (kap. 58–59)

Förvaltningsprocess

+ Supplement
Rättegång I-V

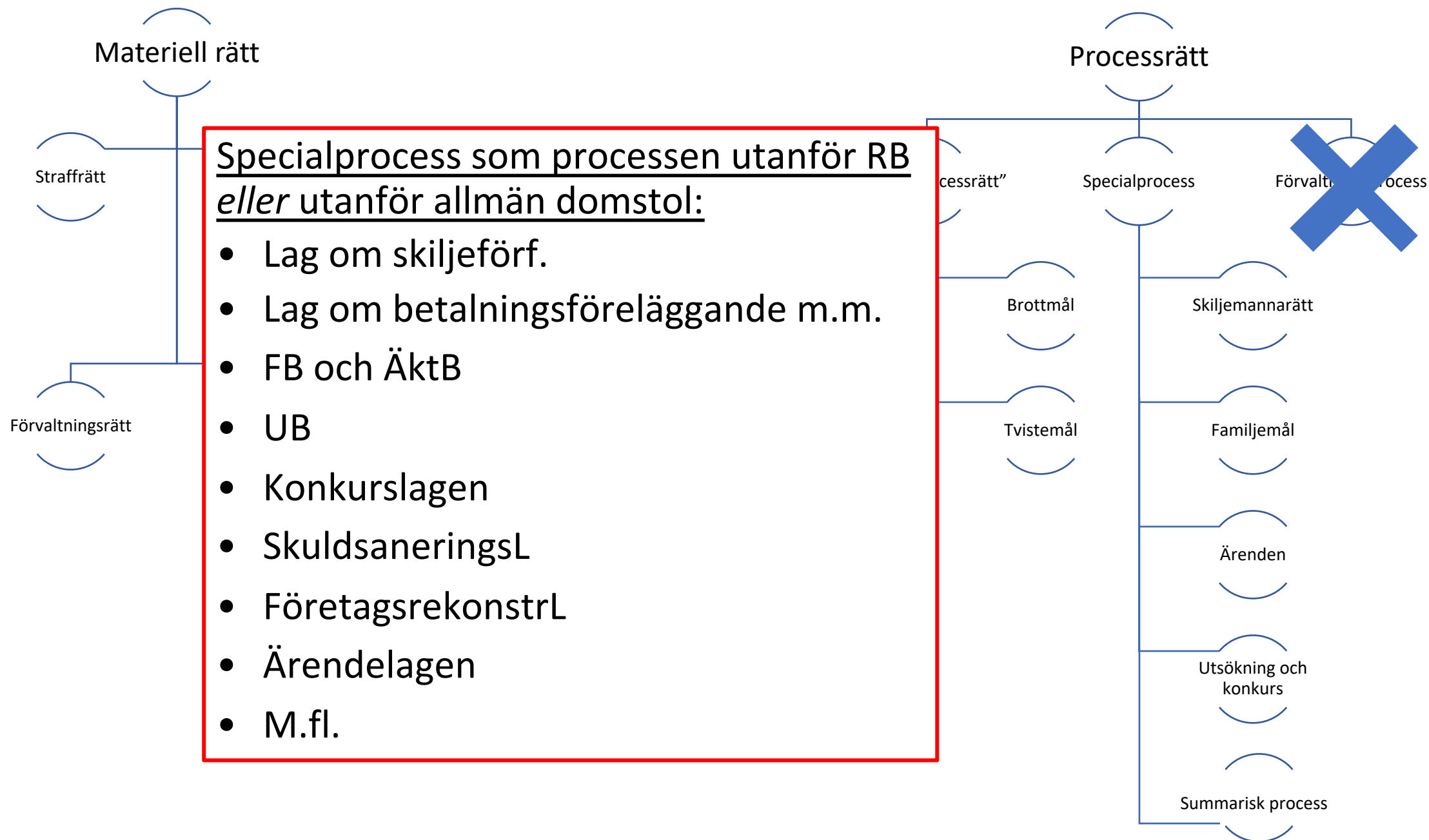
Skiljemål

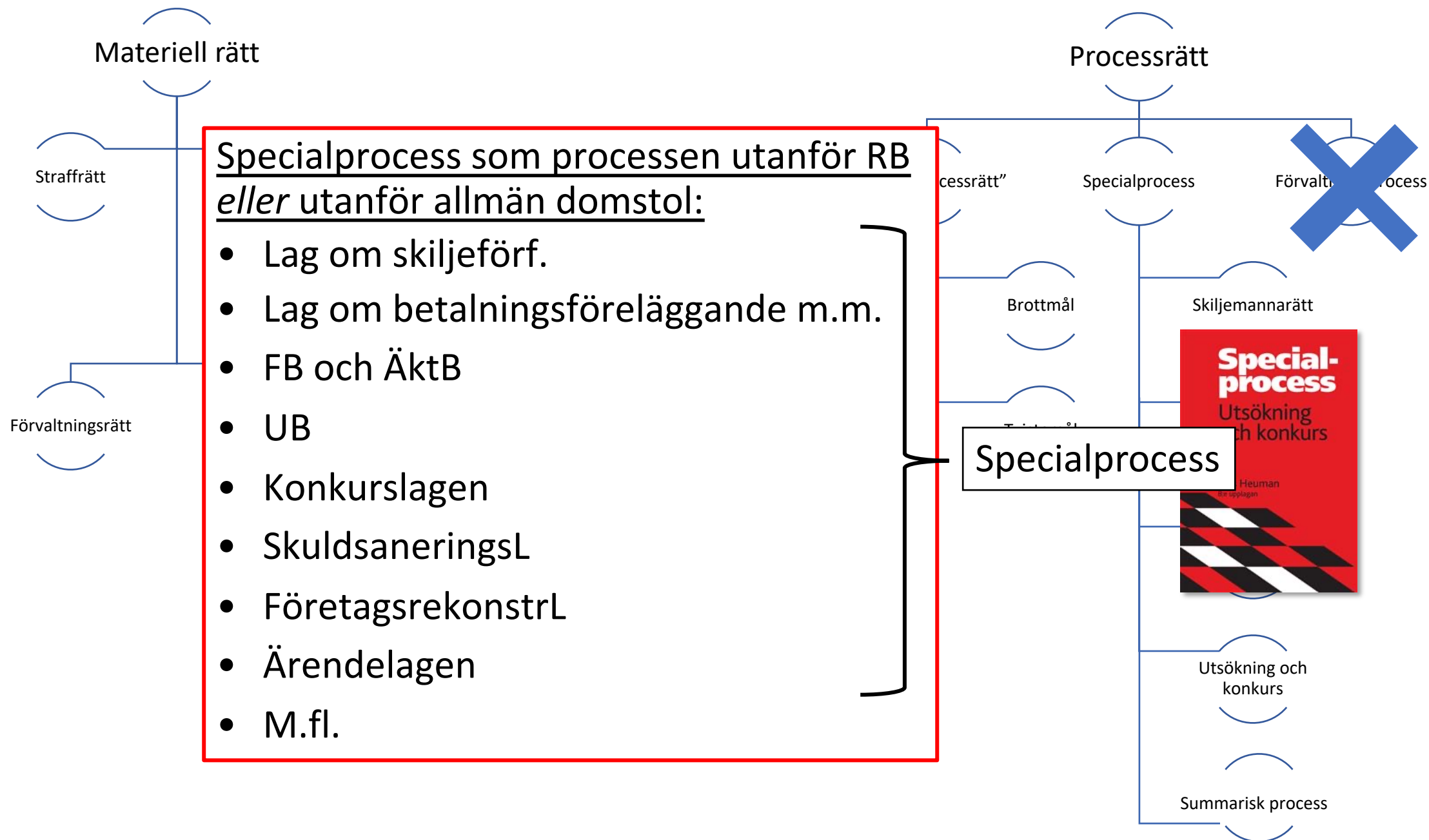
Familjemål

Ärenden

Utsökning och
konkurs

Summarisk process

**Men stor del av regleringen i RB rör
förfarandet hos polis och åklagare:**

- RB kap 23-28

Straffrättsförfarande

**...och det finns också många andra
regler utanför RB som rör allmän
domstol:**

- Delgivningslagen
- Rättshjälpslagen
- Lag om målsägandebiträde
- LUL
- Medlingslagen
- Lag om grupprättegång
- Häkteslag
- M.fl.

Förvaltningsrätt

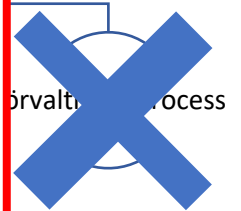
**...och flera domstolstyper där RB
tillämpas:**

Specialiserade allmänna domstolar:

- Patent- och marknadsdomstol
- Mark- och miljödomstol
- Sjörättsdomstol

Specialdomstolar:

- Arbetsdomstolen
- Försvarsunderrättelsesdomstolen

Förvaltningsrätt Process

Rätt

l

...även utanför nationell rätt:

- Europakonventionen, särskilt art. 6.
- EU-fördragen, EU:s rättighetsstadga, direktiv och förordningar

Ärenden

Utsökning och
konkurs

Summarisk process

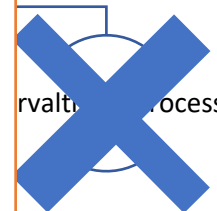
Materiell rätt

Processrätt

Straffrätt

Förvaltningsrätt

- Nödvändigt för att förstå och finna de relevanta processrättsliga källorna
- Straffprocess, civilprocess och specialprocess samt process i olika instanser/domstolar samt med internationella dimensioner läses blandat på kursen
- Den materiella kontexten ofta central för problemen

rvalti...rocess

rätt

ch

Summarisk process

2. Från materiell rätt till verkställighet

Materiell
rätt

Händelseförlopp

Processen

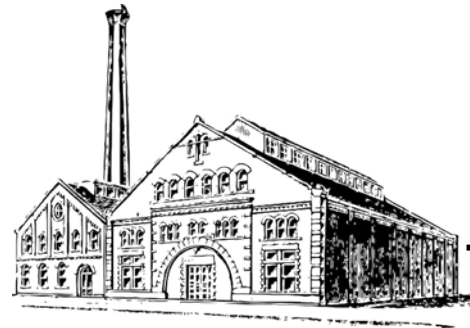

Verkställighet

BrB

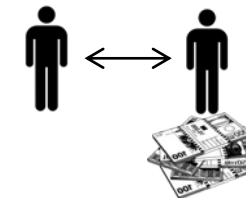
SkadestL

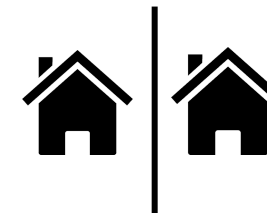
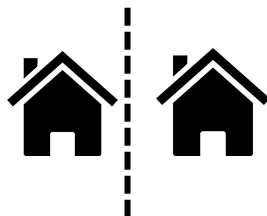
Dom

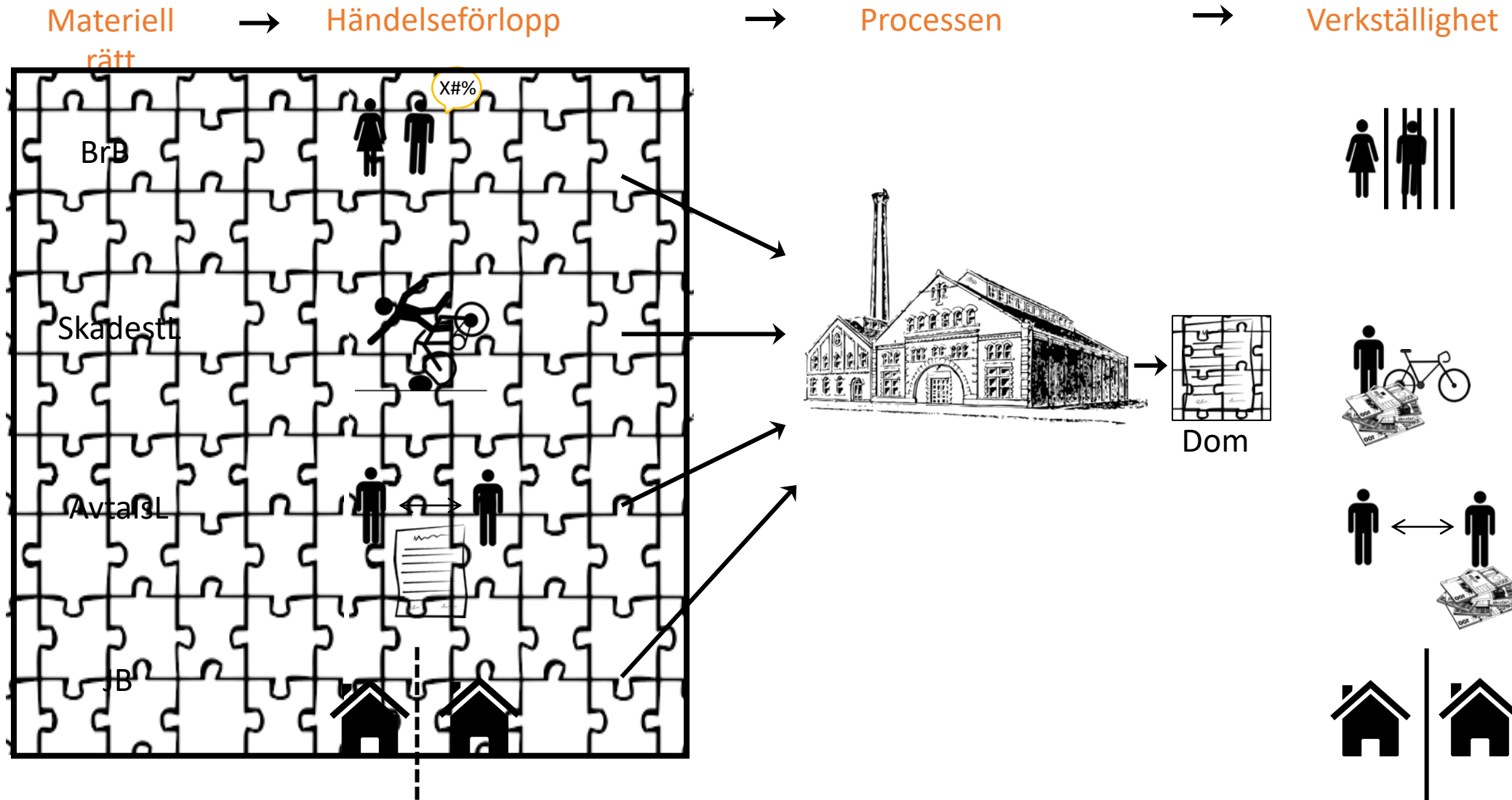
AvtalsL

JB

2. Från materiell rätt till verkställighet

2. Från materiell rätt till verkställighet

Materiell
rätt

Händelse

Rättsföljder

Rekvisit

Den materiella rätten

SkadestL 2:1 "Den som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar personskada eller sakskada skall ersätta skadan"

BrB 4:5 st 1 "Den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst två år."

2. Från materiell rätt till verkställighet

Materiell
rätt

Händelsefö

Rättsföljder

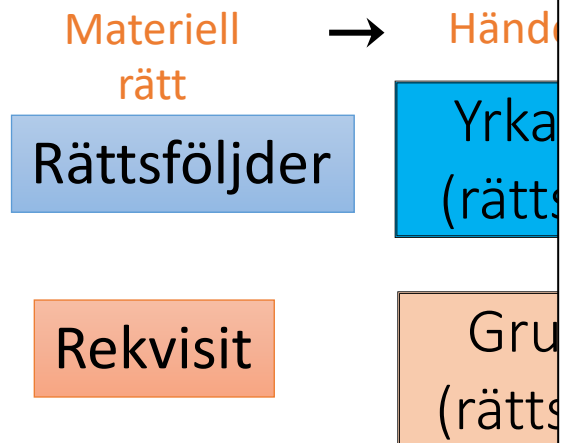
Yrkande
(rättsföljd)

Rekvisit

Yrkandet

- Ett yrkande innebär en begäran om att rättsens **domslut** skall ha ett visst innehåll.
- Yrkandet anger vilket **resultat** som parten vill uppnå med processen.
- T-mål: Fullgörelse/fastställelse (förbud, konstitutiv dom), t.ex. "Att svaranden ska förpliktas att betala 35.000 kr"
- B-mål: Yrkande om ansvar för brott.

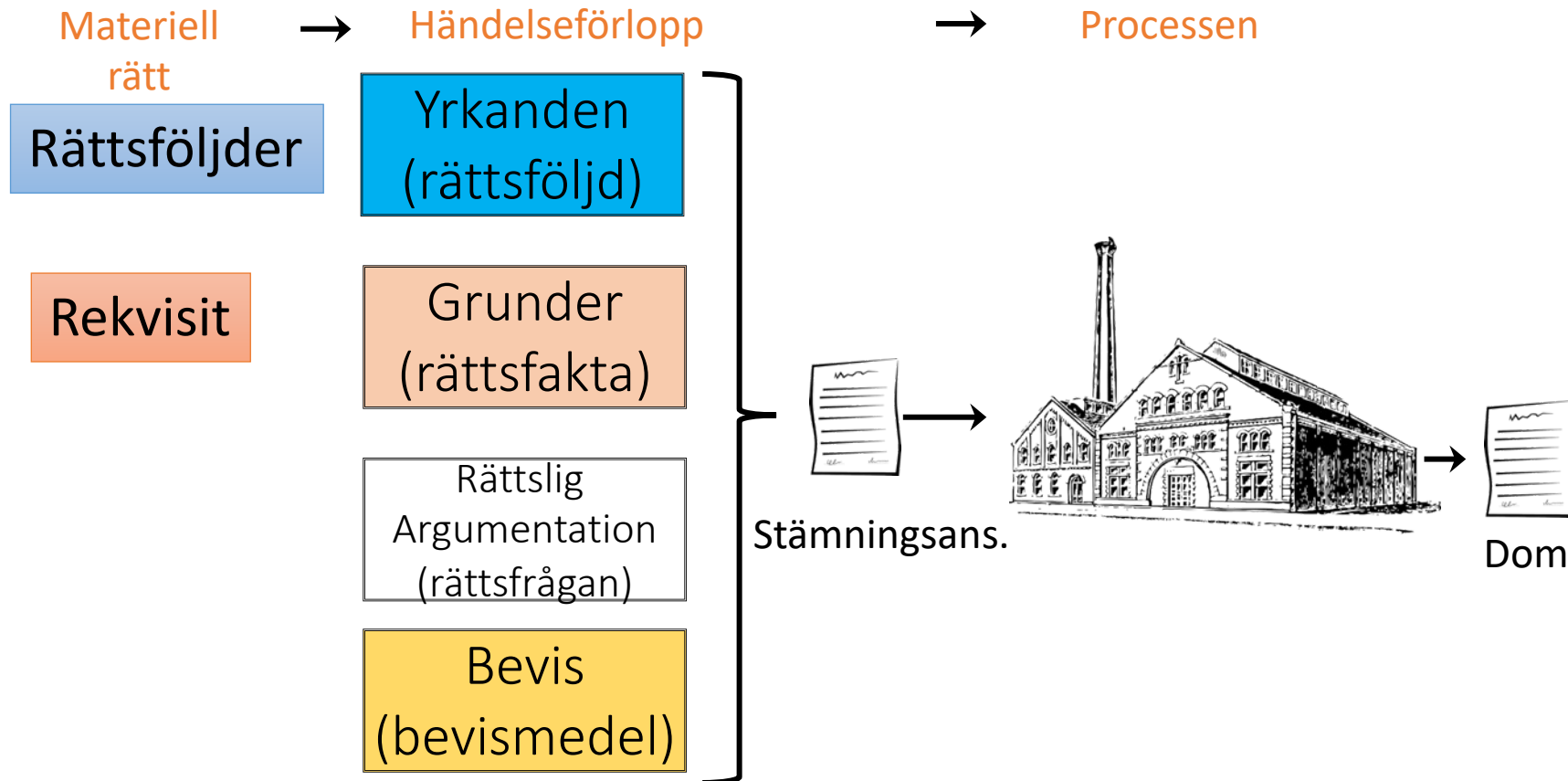
2. Från materiell rätt till verkställighet

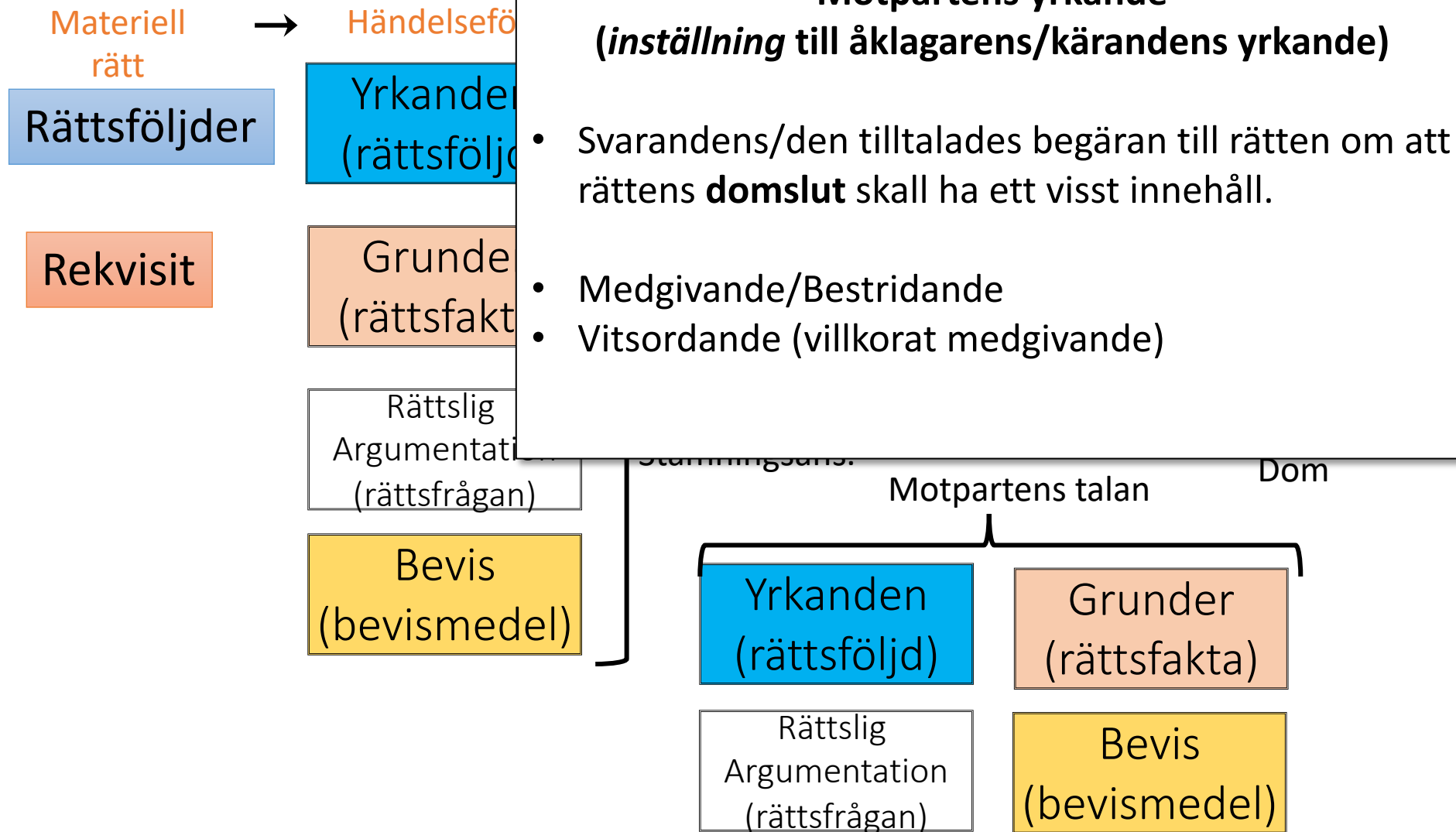
Grunder/rättsfakta

- De *konkreta omständigheter* som motsvarar den materiella rättens rekvisit.
- T-mål, exempel "Svaranden B har den 10 februari 2024 på Backvägen, Småstad, utan varningsskyltar lagt ut en stock som käranden A senare samma dag cyklat på och då fått sin cykel förstörd. Cykeln var värd 35.000 kr."
- B-mål (Gärningsbeskrivning) exempel: "Person X har vid kl 21.30 den 10 februari 2024 i en lägenhet på Postgatan i Småstad hotat person Y genom att till henne säga att han skulle döda henne., vilket varit ägnat att hos peson Y framkalla allvarlig fruktan för hennes liv."

2. Från materiell rätt till verkställighet

2. Från materiell rätt till verkställighet

2. Fråga

Motpartens grunder

Materiell
rätt

Händelse

Rättsföljder

Yrkan
(rätts)

Rekvisit

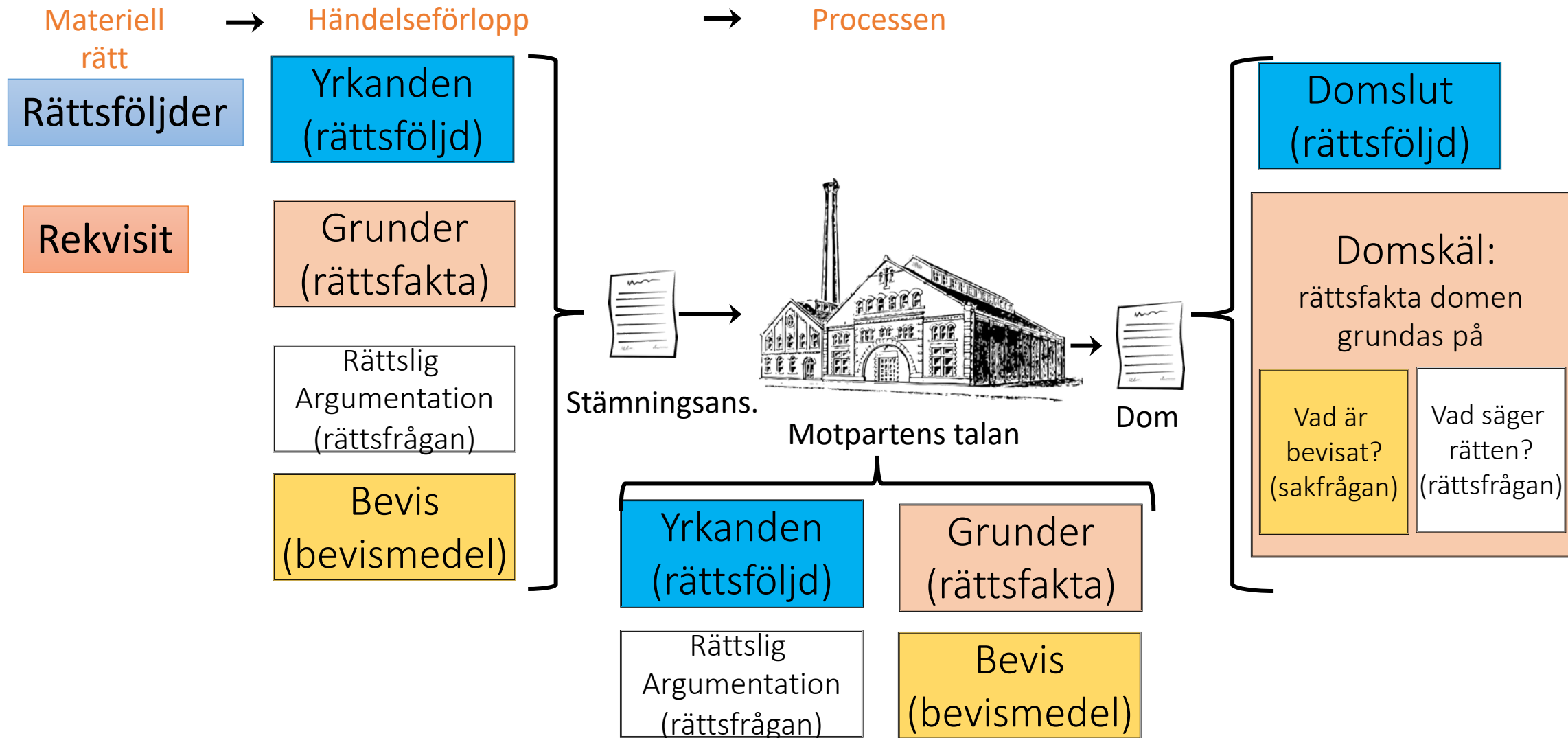
Grund
(rätts)

Rätt
Argument
(rättsf)

Bevis
(bevis)

- **Erkännande/förnekande** av kärandens/åklagarens grunder
- Åberopande av **motfakta** (egna omständigheter som medför att rättsföljden inte ska inträde)
- **Rättsinvändning**, t.ex. att motpartens grunder inte uppfyller rekvisiten
- Exempel T-mål: "B erkänner att hon lagt ut en stock på vägbanan som A har kolliderat med och fått sin cykel förstörd. B har dock ropat till A att stanna, och är därför inte ansvarig för skadan. Värdet på cykeln uppgår i vart fall bara till 10.000 kr, vilket belopp vitsordas i och för sig."
- Exempel B-mål: "X saknar p.g.a. berusning minnesbilder av händelsen och förnekar att han sagt något till Y. Har han sagt det åklagaren hävdar så är gärningen inte brottslig eftersom han bara skämtat och saknat uppsåt att begå brott."

2. Från materiell rätt till verkställighet

2. Från materiell rätt till verkställighet

Materiell
rätt

Rättsföljder

Rekvisit

- En struktur för att beskriva föremålet för processen som återkommer i alla processuella sammanhang
- Starkt kopplat till grundläggande processrättslig terminologi
- Ofta värdefullt och ibland nödvändigt för att analysera och förstå processuella problem

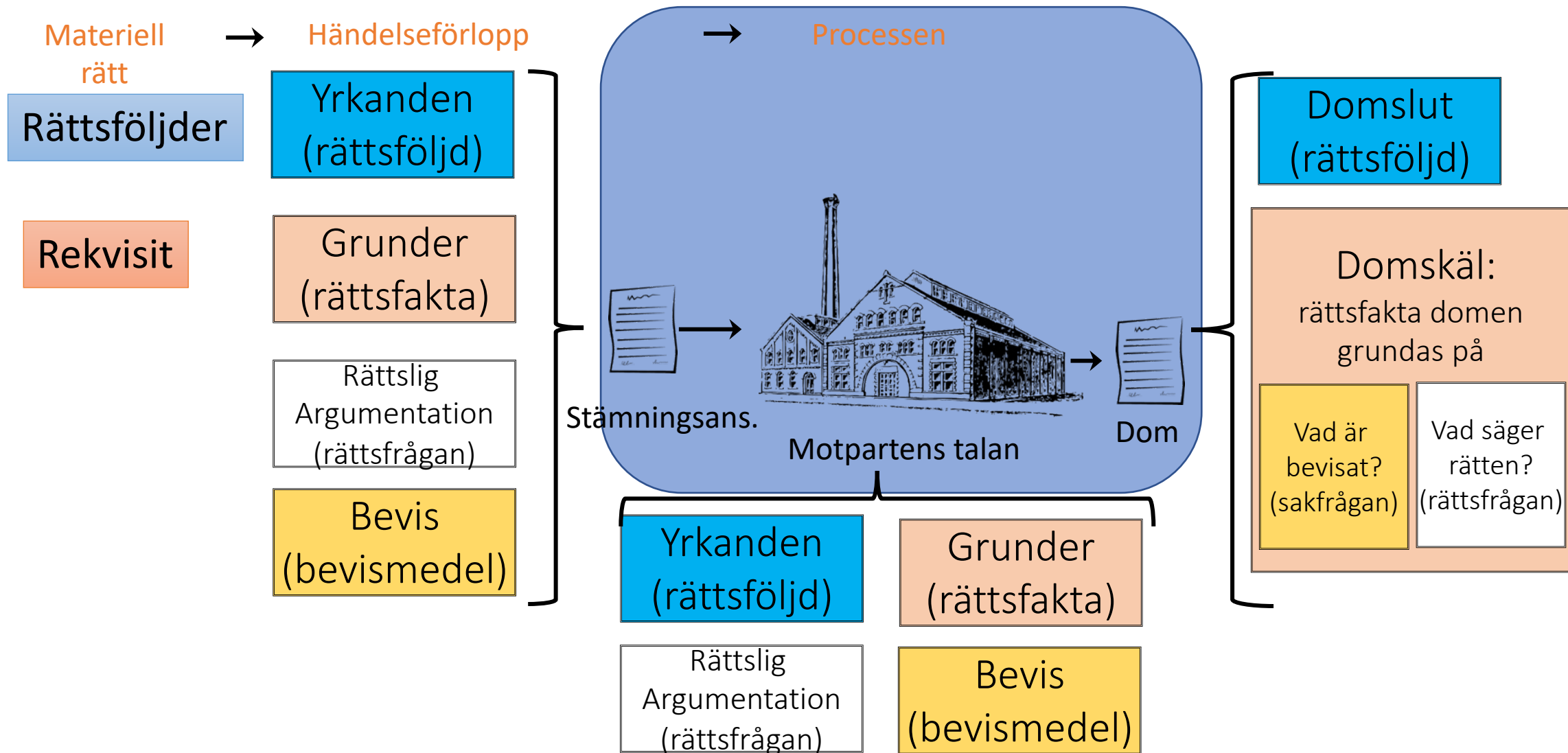
Rättslig
Argumentation
(rättsfrågan)

Bevis
(bevismedel)

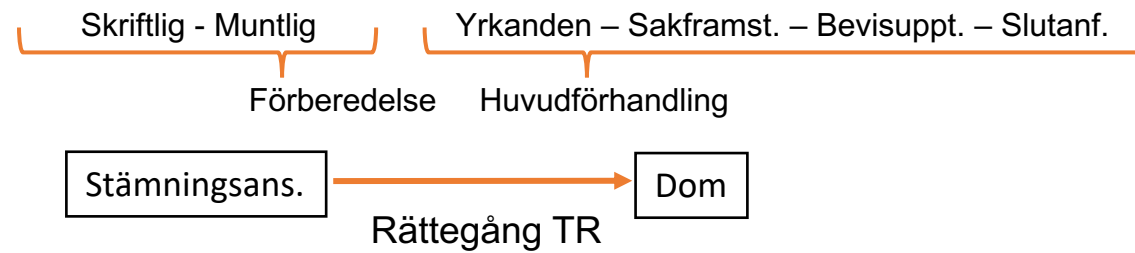
ol:
men
å

I säger
tten?
sfrågan)

2. Från materiell rätt till verkställighet

3. Processen som ett flödesschema

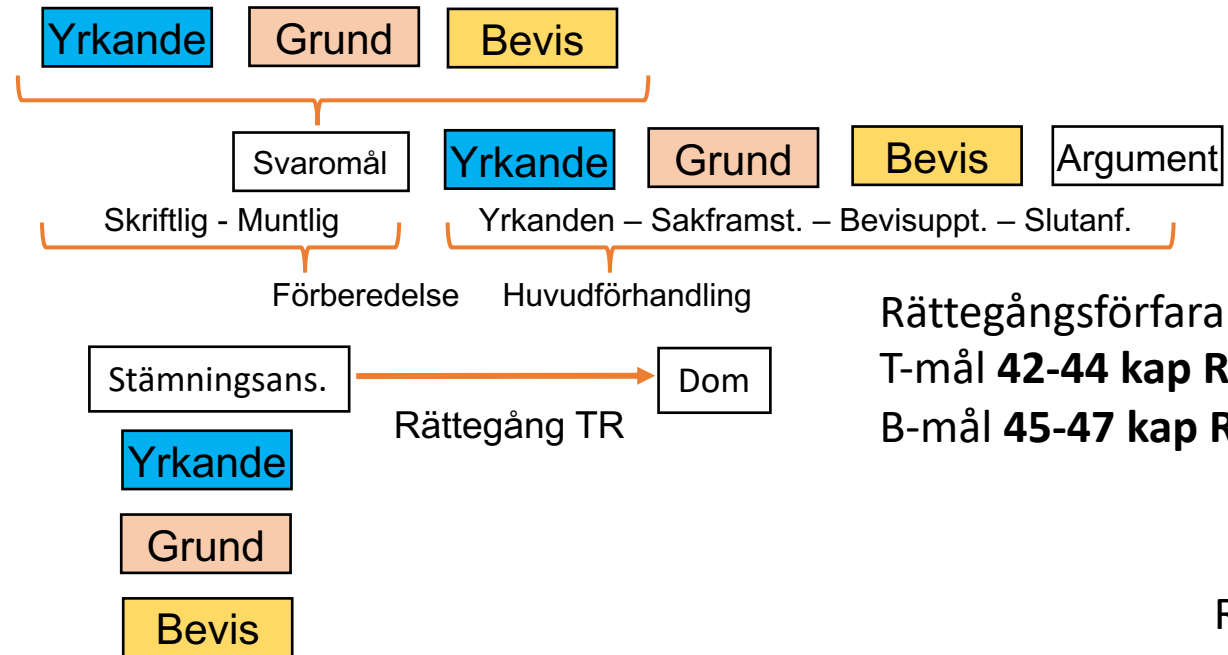

Dispositionsprincipen/Jura Novit Curia

Dispositionsprincipen/Jura Novit Curia

- **RB 17:3:** "Dom må ej givas över annat eller mera, än vad part i behörig ordning yrkat. Är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, må dom ej grundas å omständighet, som icke av part åberopats till grund för hans talan."
- **RB 30:3:** "Dom må ej avse annan gärning än den, för vilken talan om ansvar i behörig ordning förts eller fråga om ansvar eljest enligt lag må av rätten upptagas. Ej vare rätten bunden av yrkande beträffande brottets rättsliga beteckning eller tillämpligt lagrum."

Dispositionsprincipen och processens ram

Rättegångsförfarandet i TR
T-mål **42-44 kap RB**
B-mål **45-47 kap RB**

Rättegång V

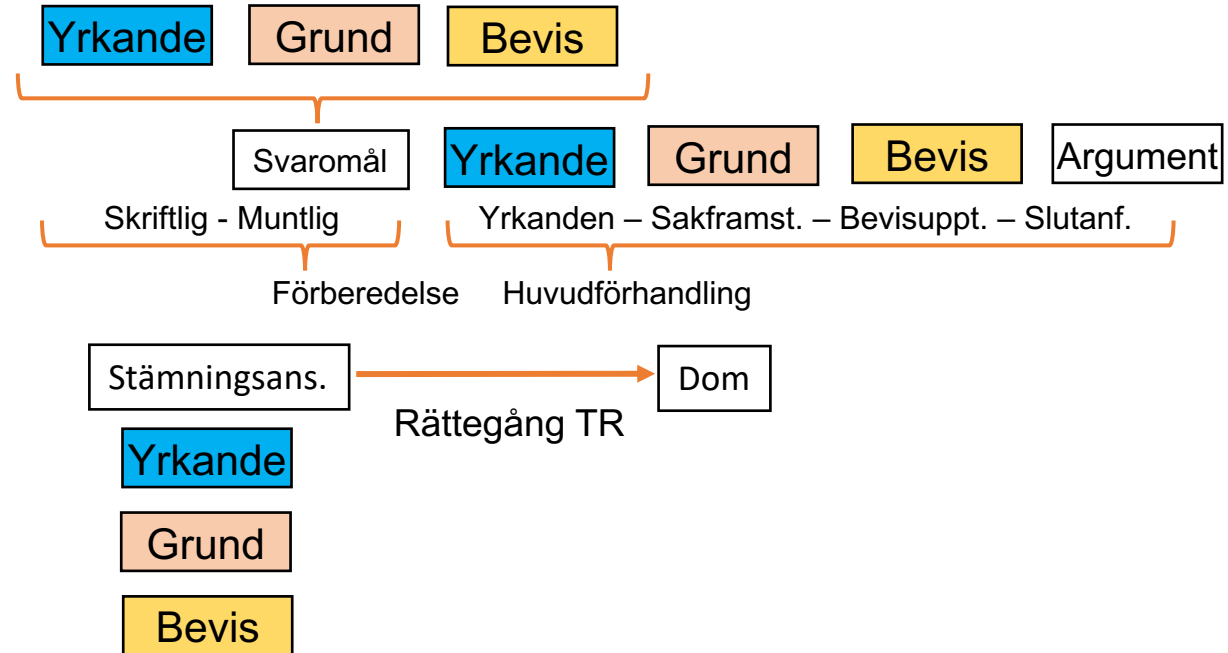
Rättegång I-III

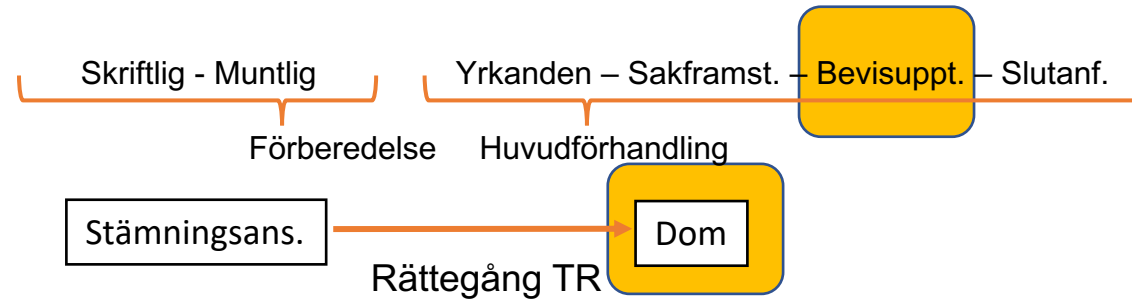
Kärandens talan T-mål **13 kap RB** (taleformer m.m.)
Åtal i B-mål **20 kap RB**

Forum i T-mål **10 kap RB** (kumulation **14 kap RB**)
Forum i B-mål **19 kap RB**

Dispositionsprincipen och processens ram

Fri bevisprövning

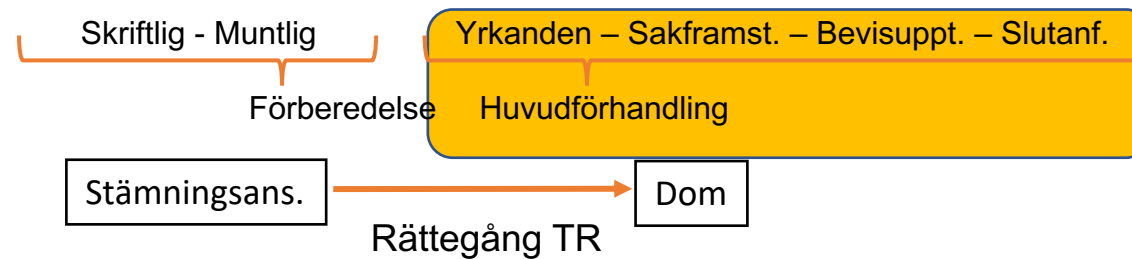
Principen om **fri bevisprövning**, dvs. domstolens **fria bevisvärdering** och parternas **fria bevisföring** (jfr legal bevisteori)...

35-41 kap RB

Rättegång IV

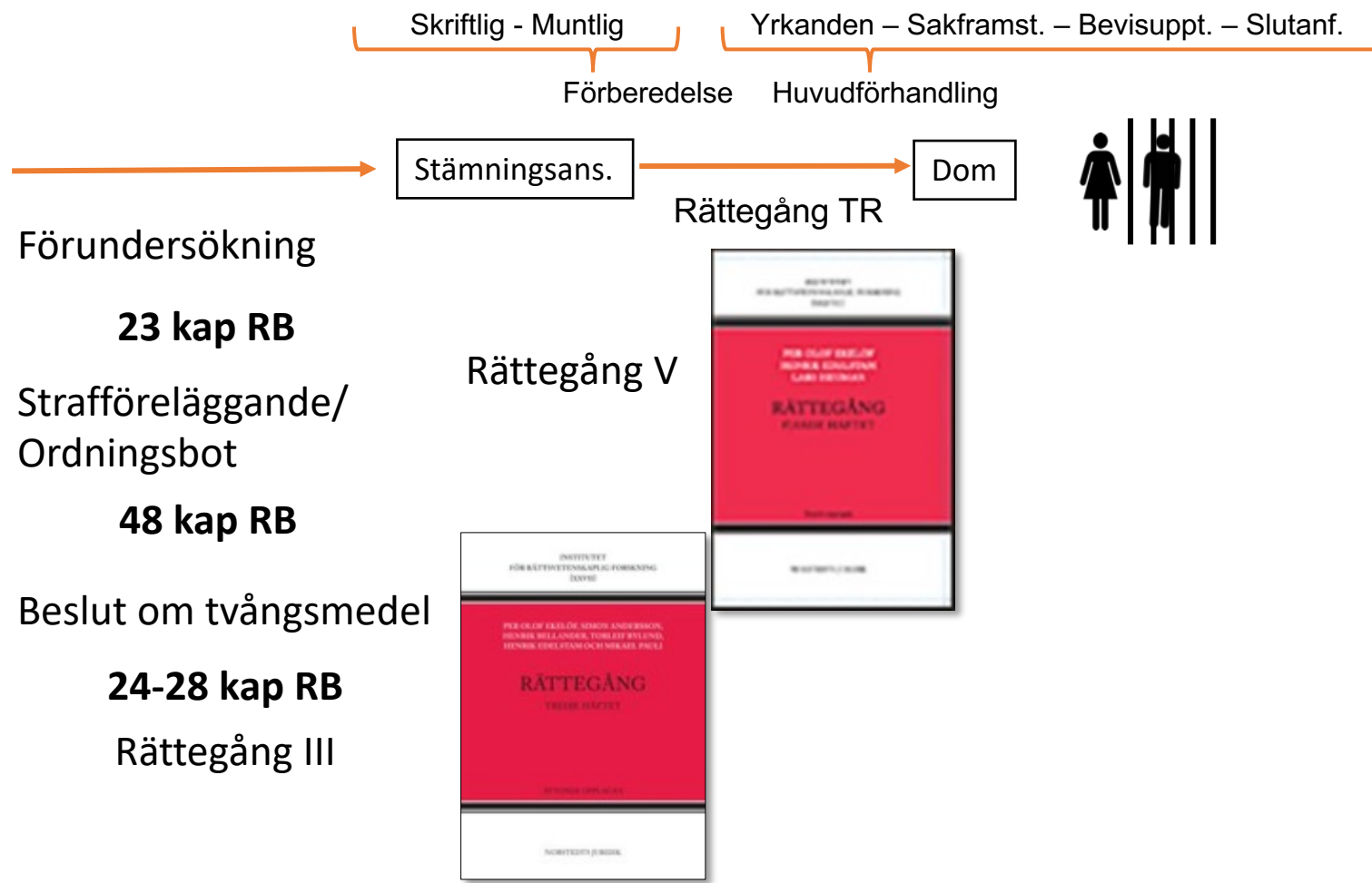
Muntlighet, omedelbarhet, koncentration

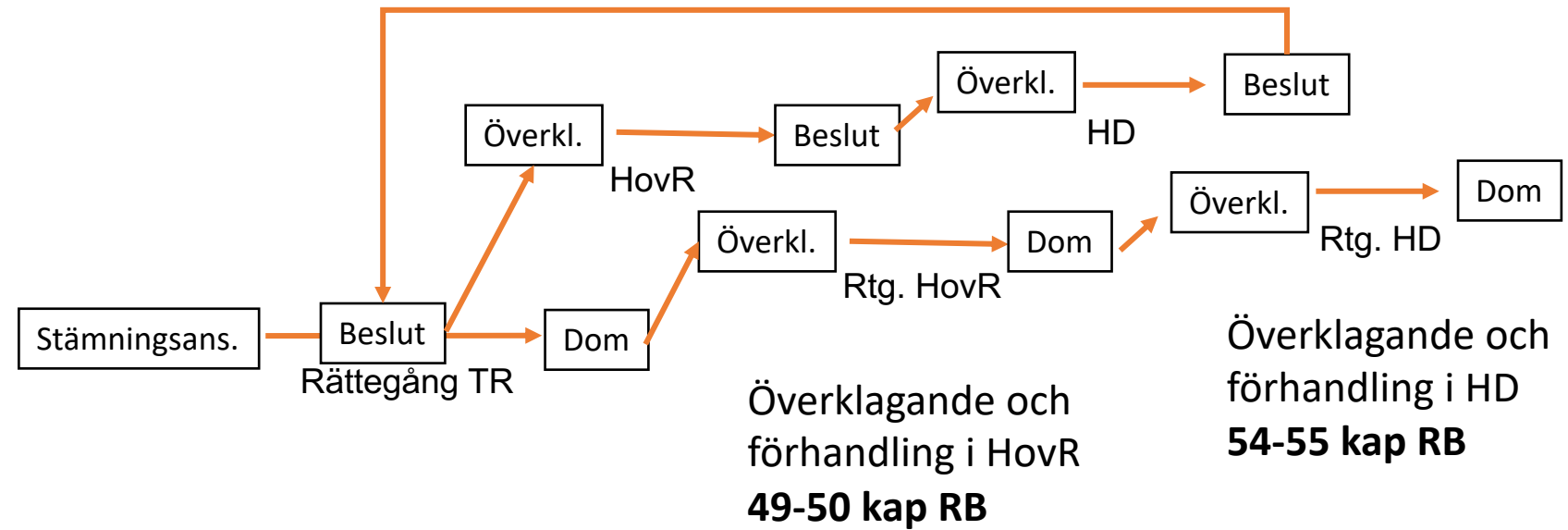
...möjliggörs genom principerna om en **muntlig, omedelbar** och **koncentrerad** huvudförhandling (jfr. muntlig protokollarisk process)

...som i sin tur möjliggörs genom målets förberedelse.

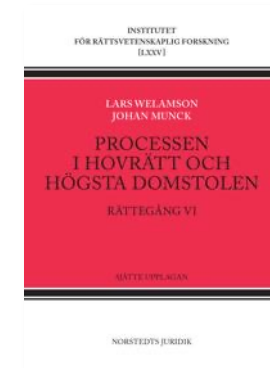
Förundersökning och tvångsmedel (B-mål)

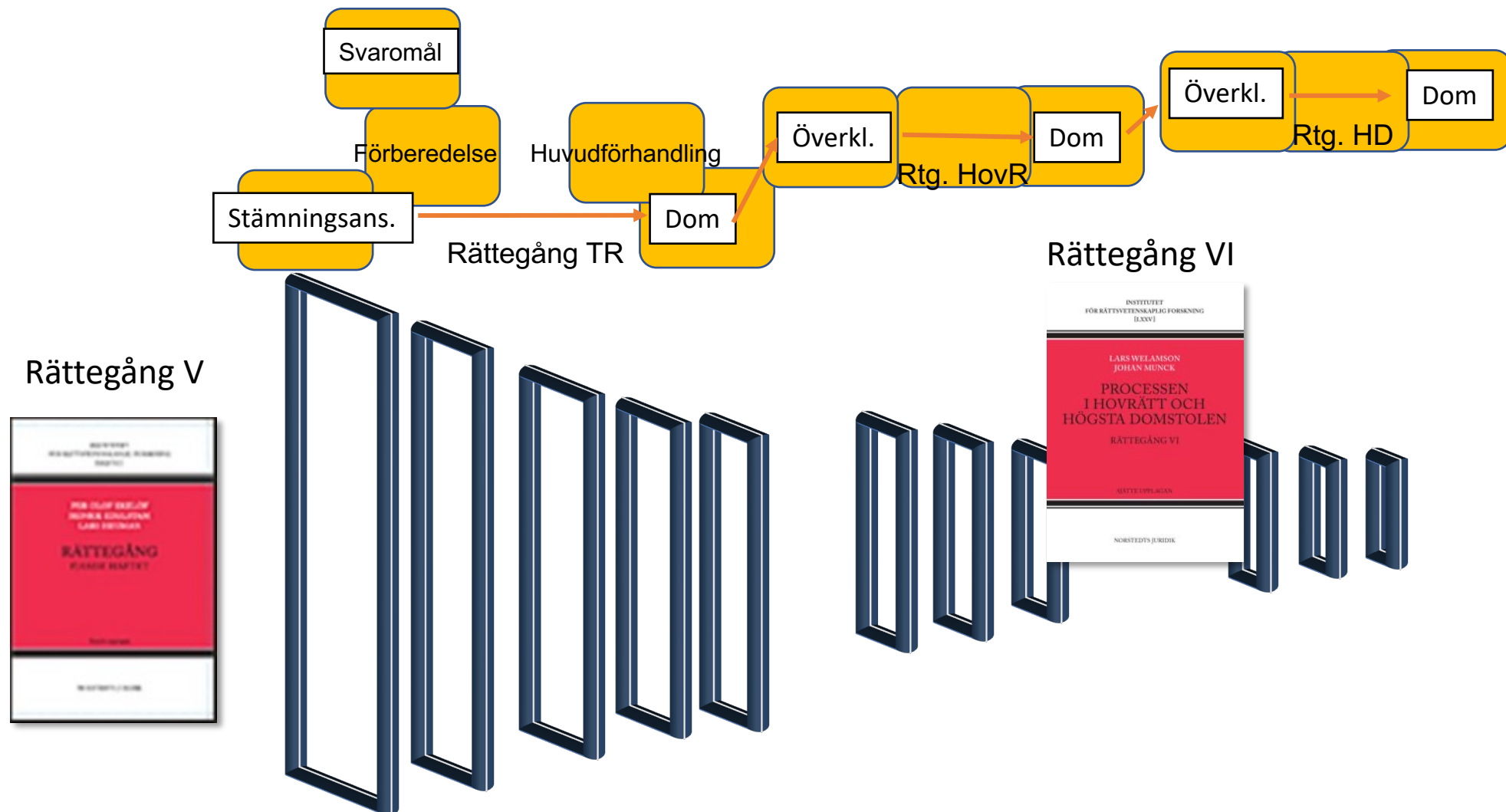
Rättsmedel och instansordningen

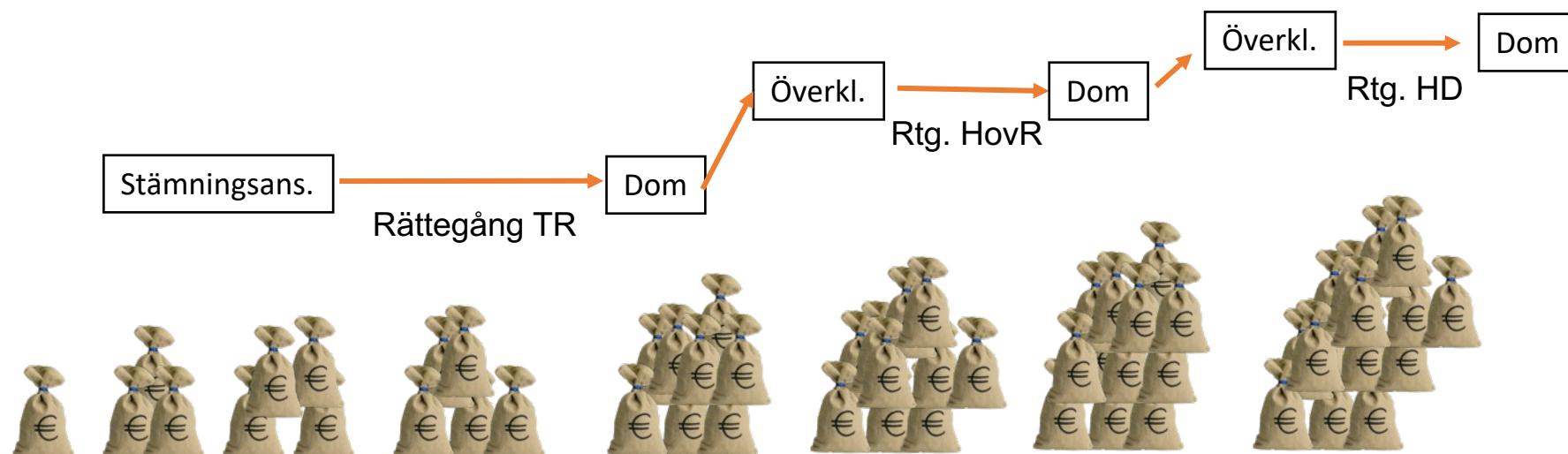
Rättegång VI

Processens ram, preklusion

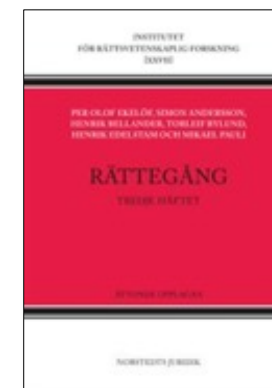

Rättegångskostnader (T-mål)

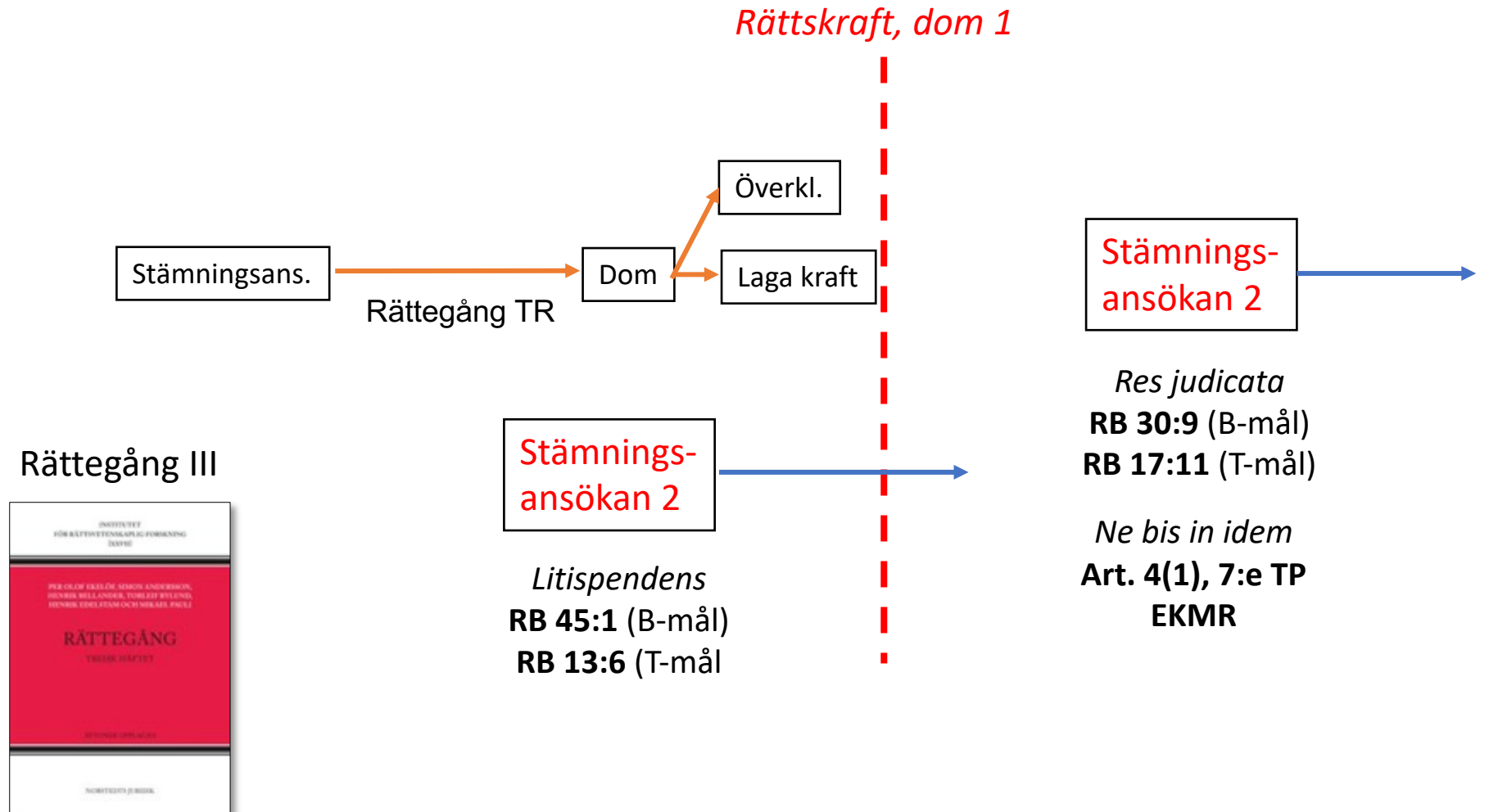

18 kap RB

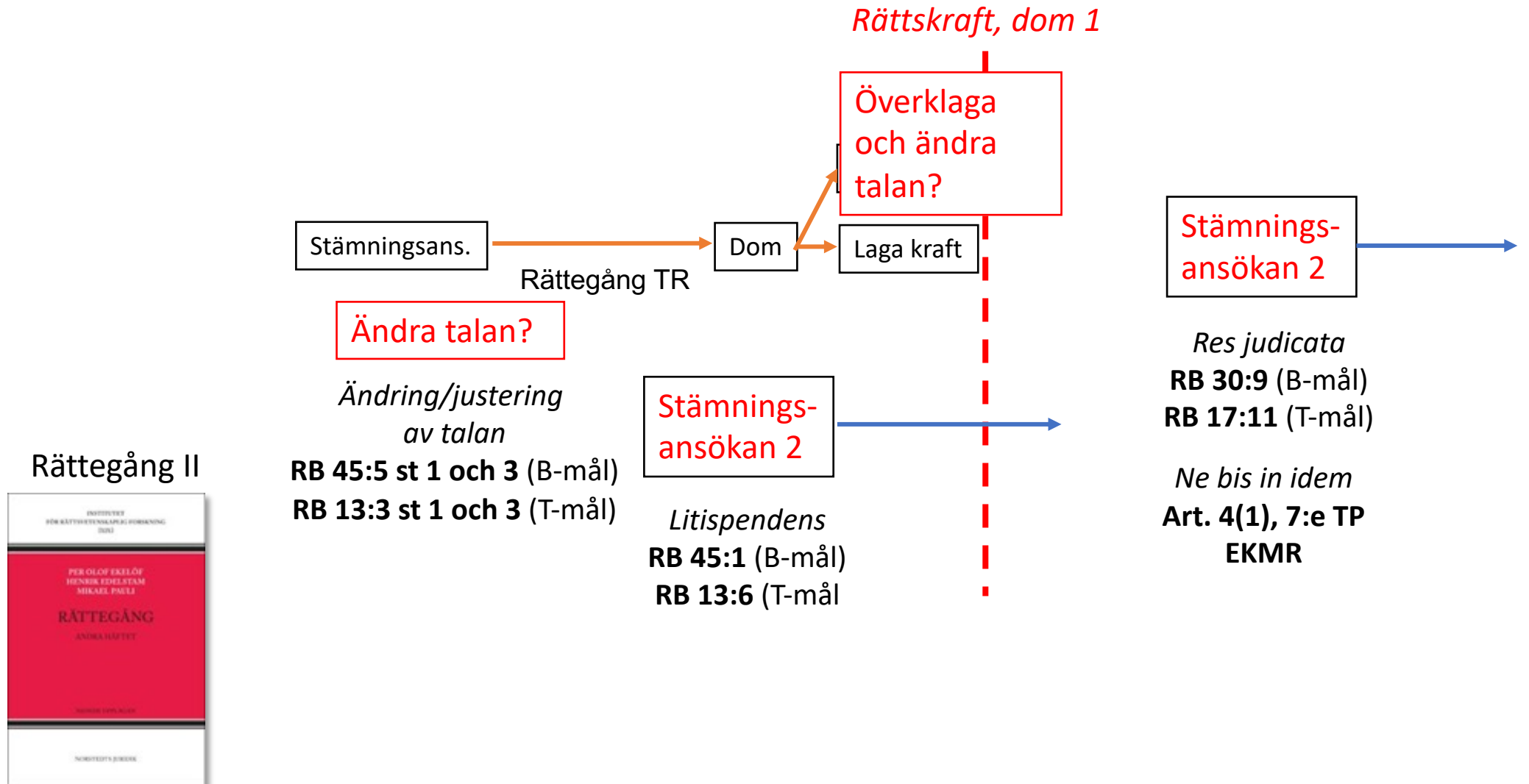
Rättegång III

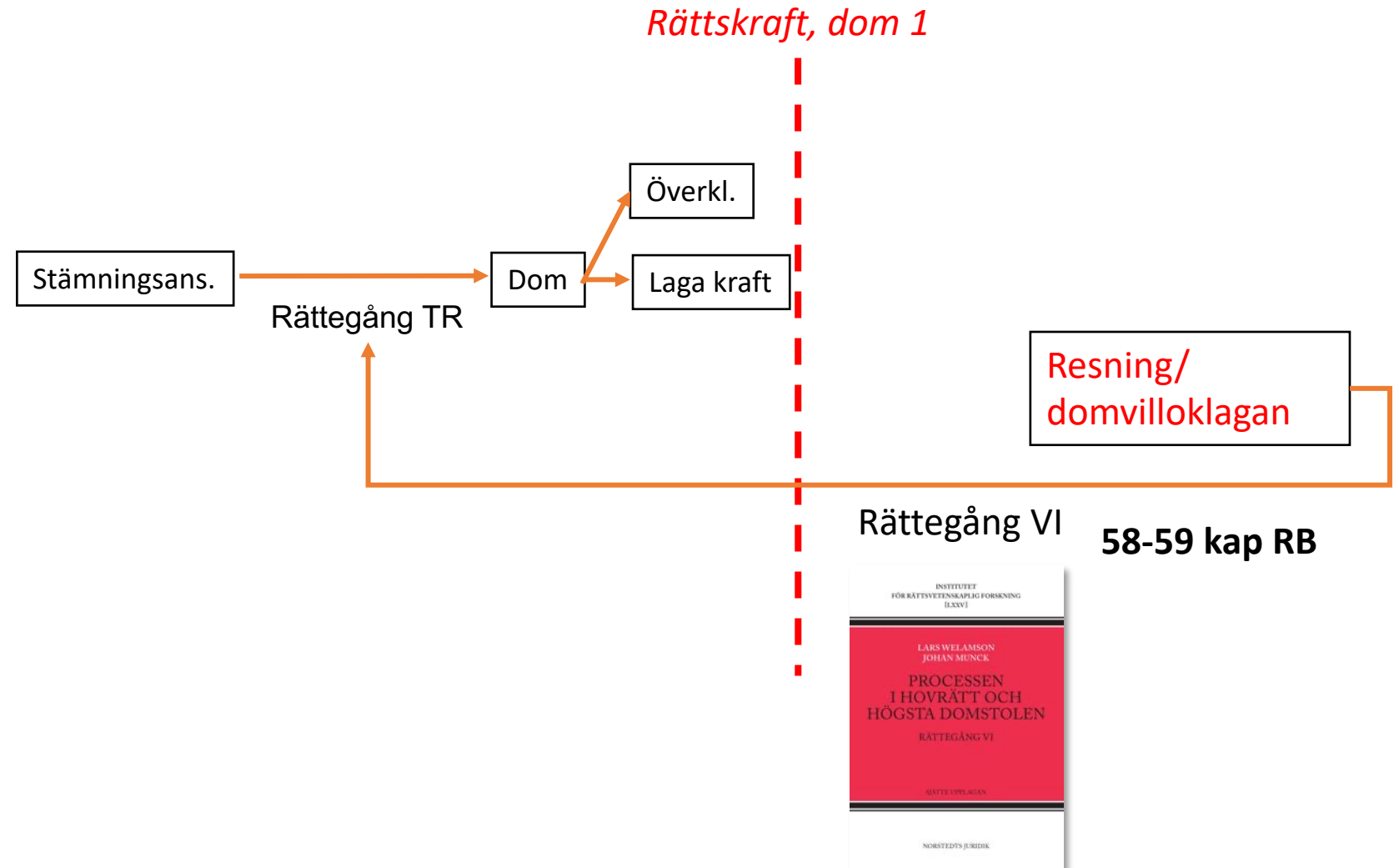
Laga kraft och rättskraft

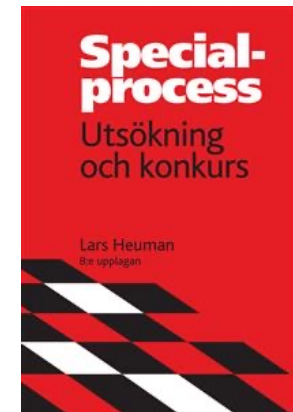
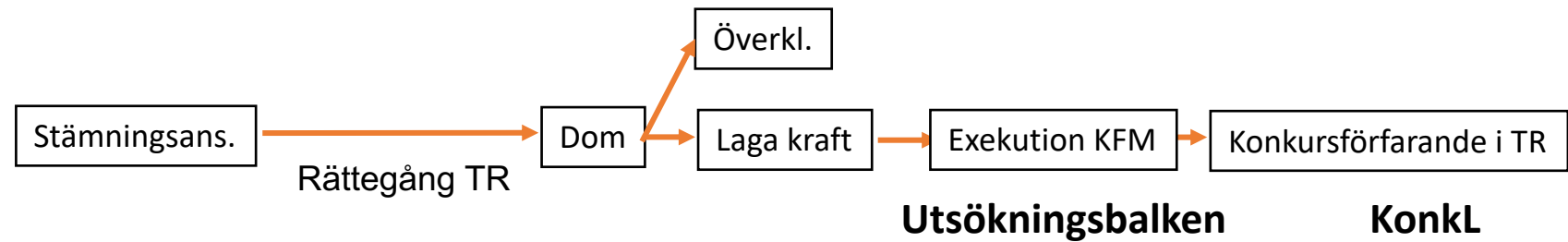
Laga kraft och rättskraft

Extraordinära rättsmedel

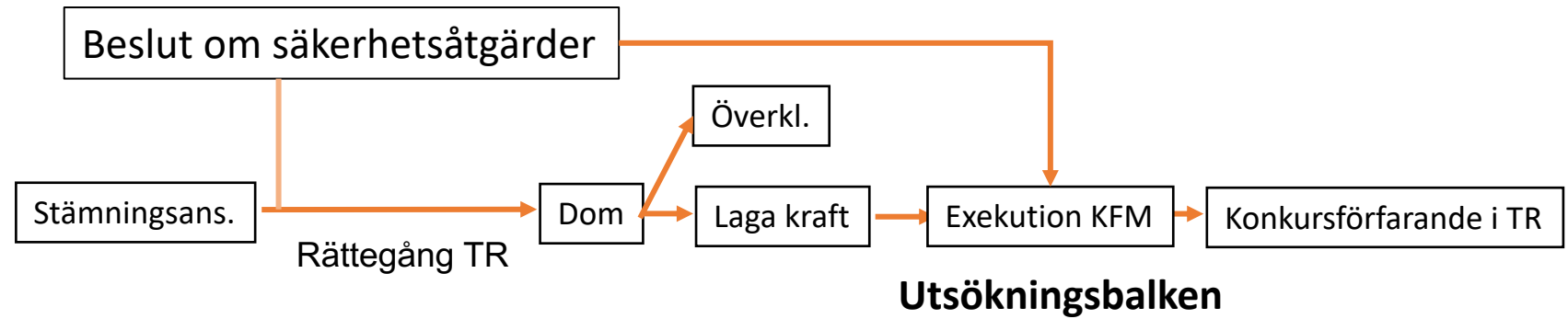

Exekution (T-mål)

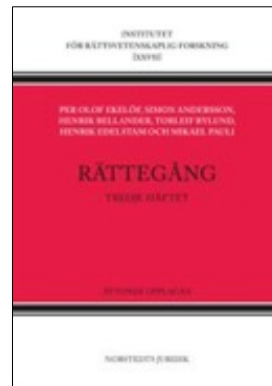
(Verkställighetsfrågor i brottmål hör till förvaltningsrätten)

Säkerhetsåtgärder (T-mål)

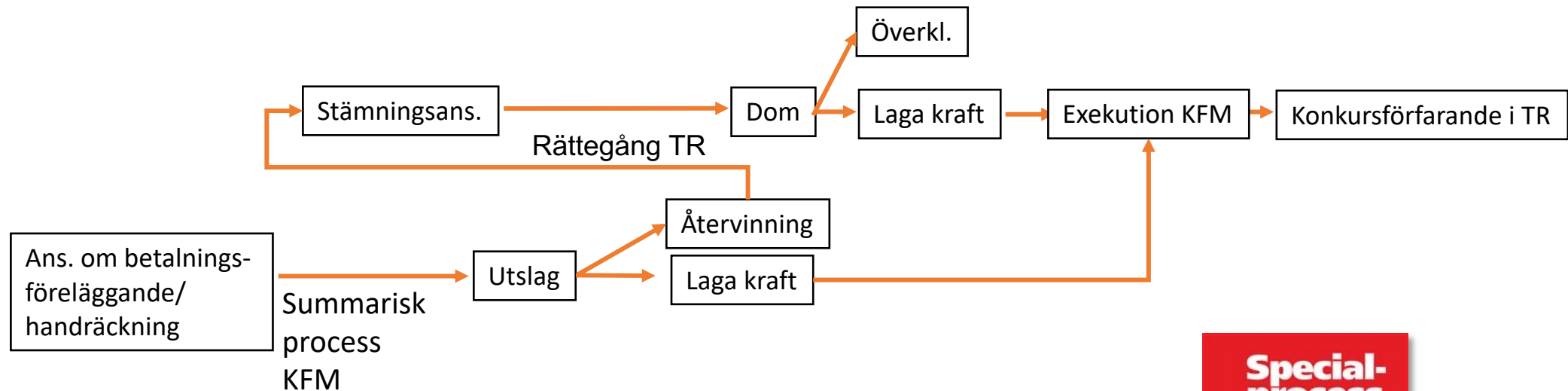

15 kap RB

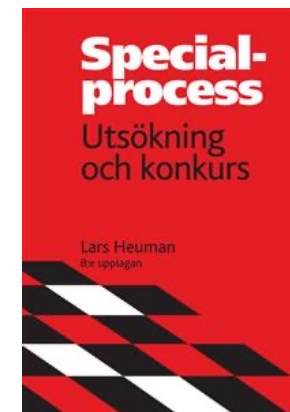
Rättegång III

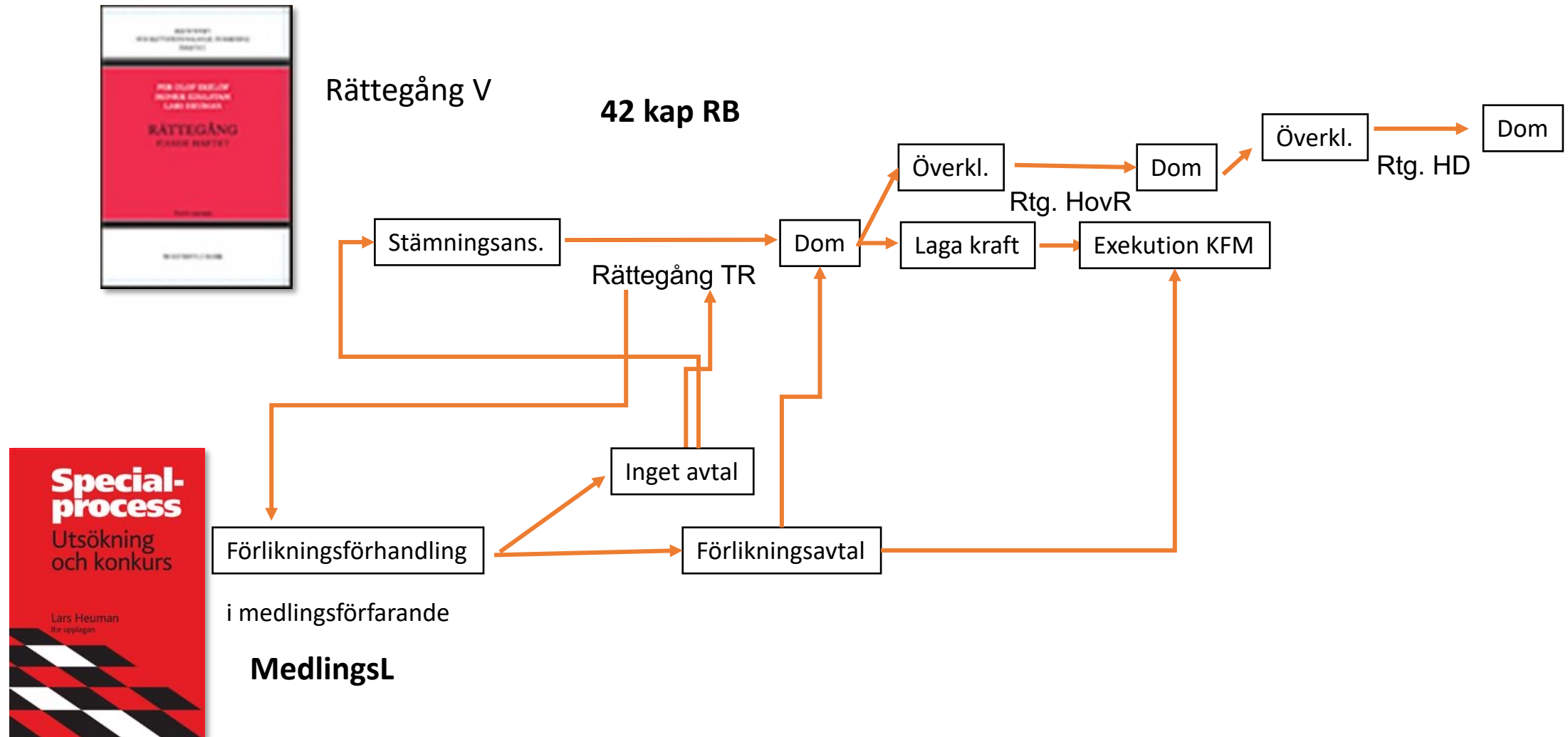
Summarisk process (T-mål)

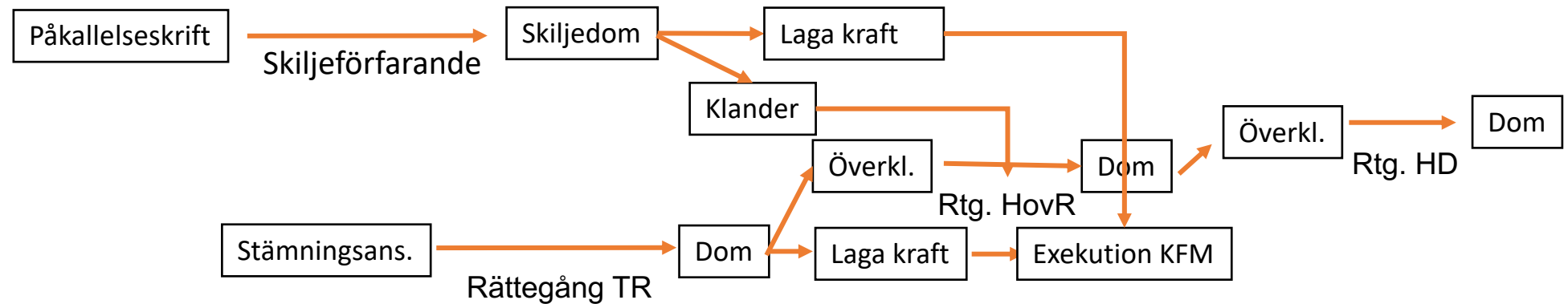
Lagen om betalningsföreläggande och handräckning (BfL)

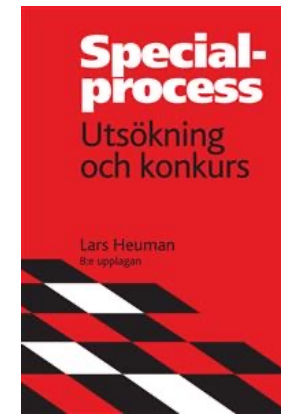
Förlikning och medling (T-mål)

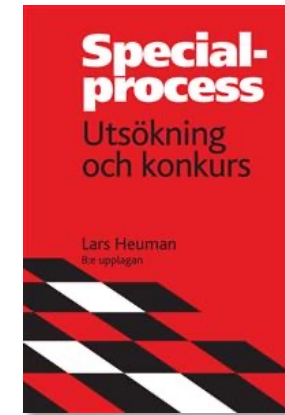
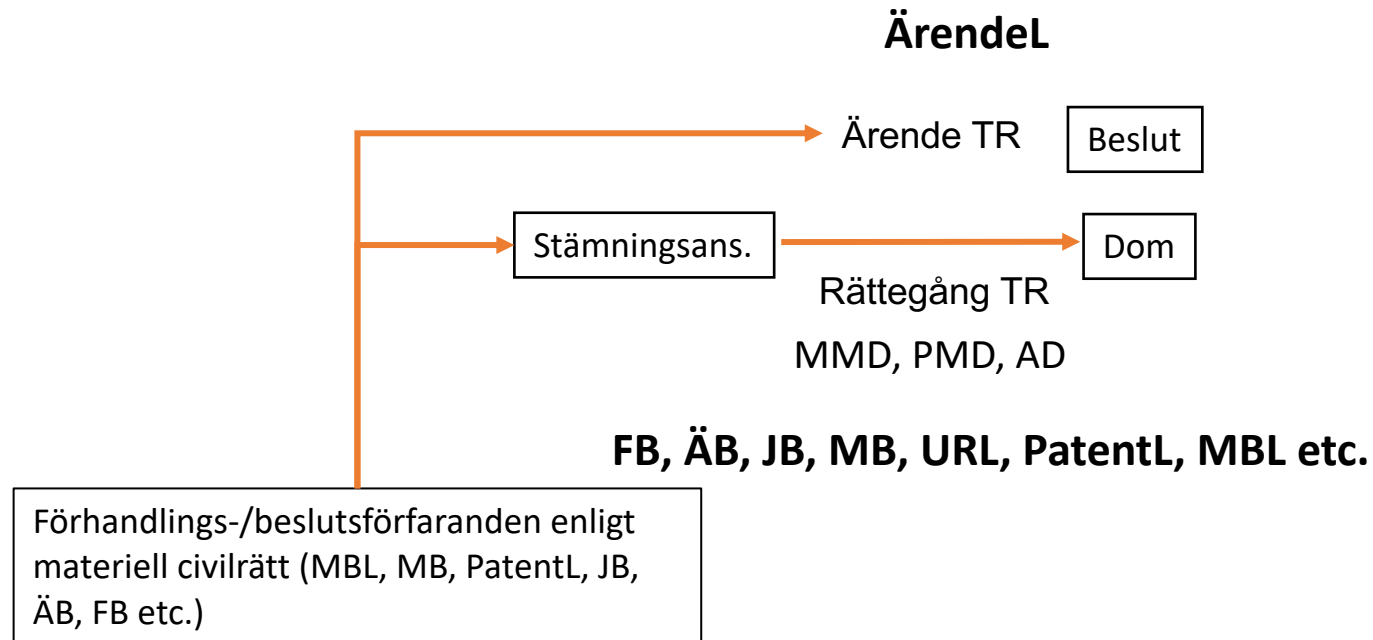
Skiljeförfarande (T-mål)

Lagen om skiljeförfarande

Specialprocessuella förfaranden (T-mål)

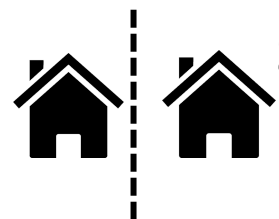

Processens aktörer

Målsägande
20 kap RB
37 kap RB

Misstänkt/tilltalad
21 kap RB

Polis
23-28 kap RB

Vittnen
36 kap RB

Sakkunniga
40 kap RB

Kärande/
svarande
11 kap RB
27 kap RB

Åklagare
7 kap RB
23-28 kap RB

Advokater
8 kap RB
Försvare
21 kap RB

Ombud
12 kap RB

Rättegång IV

1 kap RB
Rättegång TR

Domare (inkl. nämndemän)
4 kap RB

Medlare
MedlingsL

2 kap RB

Överkl.

Dom

Rtg. HovR

Laga kraft

Exekution KFM

Skiljedomare
LSF

3 kap RB

Överkl.

Dom

Rtg. HD

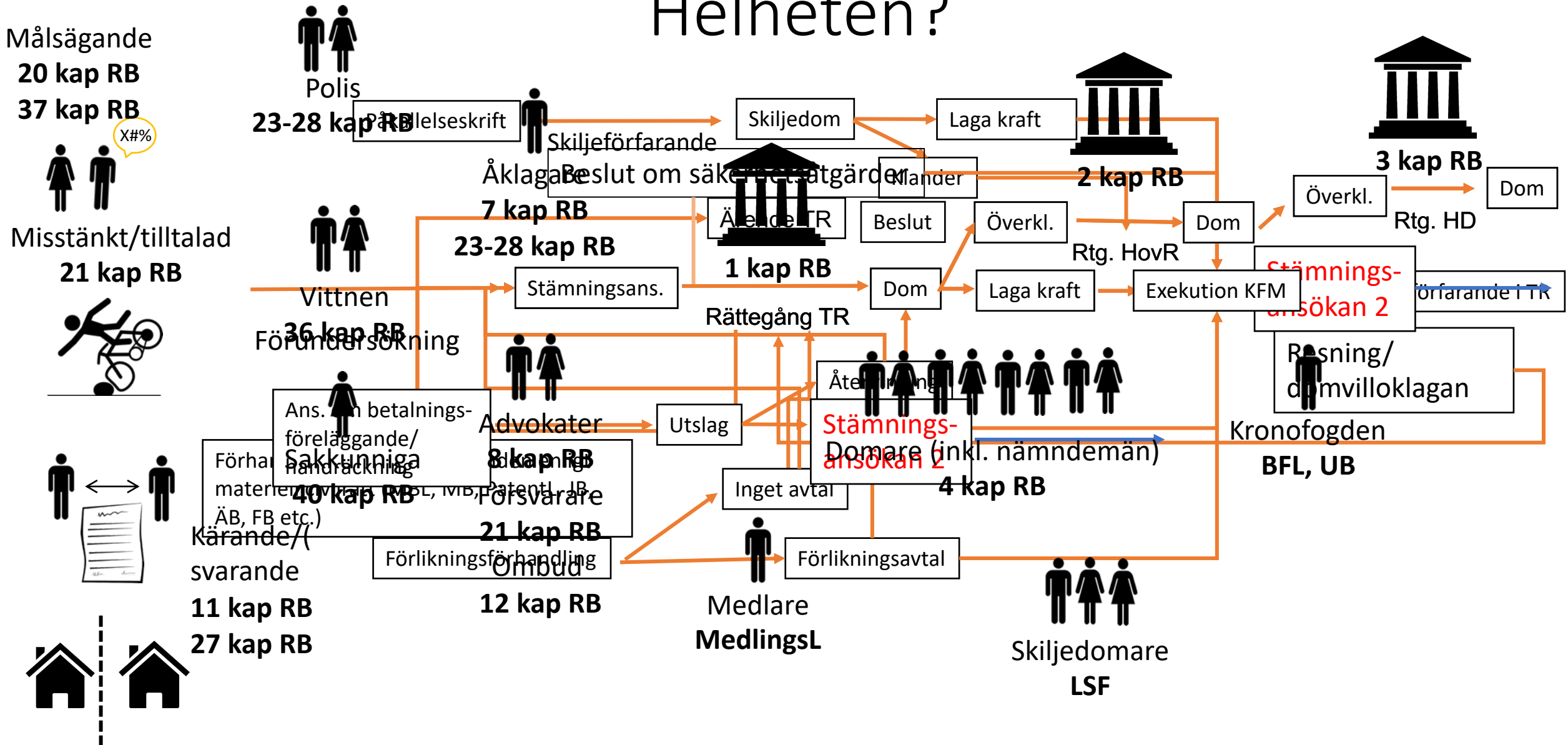
Kronofogden
BFL, UB

Rättegång I

Helheten?

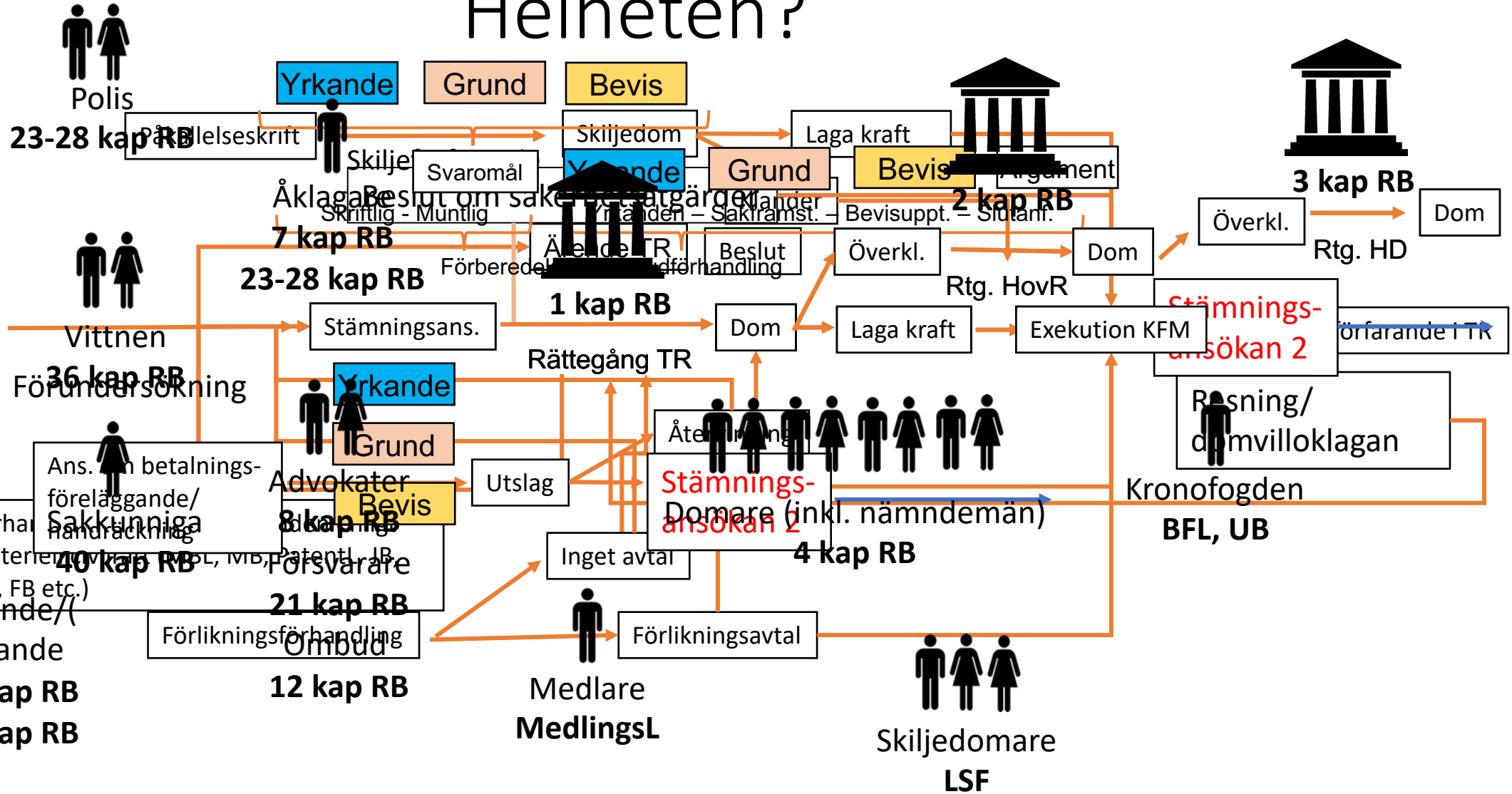
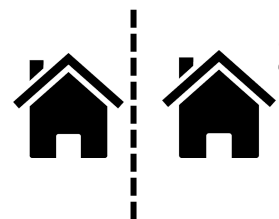

Helheten?

Målsägande
20 kap RB
37 kap RB

Misstänkt/tilltalad
21 kap RB

Helheten?

- Undervisningen gör nedslag i utvalda moment som är en del av en större helhet
- Nästan alla problem kan knytas till en kronologi där olika vägval får olika konsekvenser
- En viktig hjälp för att formulera och lösa processrättsliga problem!

Målsägande
20 kap RB
37 kap RB

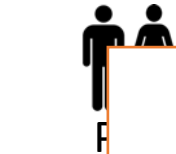
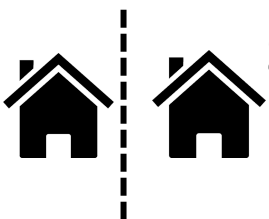
X#%

Misstänkt/tilltalad
21 kap RB

Förhållanden
Saknaden
materie
ÄB, FB etc.
Kärande/
svarande

11 kap RB
27 kap RB

23-28

V
Förut

Ans
för
Sa
na

44

MedlingsL

Skiljedomare
LSF

3 kap RB

Överkl.

Rtg. HD

Dom

nnings-
ökan 2

förfarande i TK

sning/
mvilloklagan

ogden

UB